

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Οι Προβλέψεις Απομείωσης της αξίας των Δανείων των Ελληνικών Τραπεζών και η
εξέλιξή τους κατά την περίοδο 2007-2017

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βασιλική Φωτοπούλου

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Αναστάσιος Τσάμης, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Απόστολος Αποστόλου, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Λιάπης, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Βασιλική Φωτοπούλου, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Στην οικογένειά μου

Συντομογραφίες

A.E.Π.: Ακαθάριστο Εγγώριο Προϊόν

Δ.Λ.Π.: Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο

Δ.Π.Χ.Α.: Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς

E.E.: Ευρωπαϊκή Ένωση

E.E.: Ετερόρρυθμη Εταιρεία

E.Λ.Π.: Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα

O.E.: Ομόρρυθμη Εταιρεία

O.O.Σ.Α.: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

AC: Amortised Cost

CR: Credit Risk

EAD: Exposure at Default

ECL: Expected Credit Losses

FVOP: Fair Value Through Other Comprehensive Income

FVTPL: Fair Value Through Profit and Loss

IRB: Internal – Ratings Based

LCR: Liquidity Coverage Ratio

LGD: Loss Given Default

LLP: Loan Loss Provisions

NSFR: Net Stable Funding Ratio

NPL: Non-Performing Loans

PD: Probability of Default

PSI: Private Sector Involvement

ROA: Return on Assets

RWA: Risk-Weighted Assets

SPPI: Solely Payments of Principal and Interest

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες	3
Κατάλογος Πινάκων	6
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	7
Περίληψη	8
Abstract.....	9
Εισαγωγή	10
1 ^ο Κεφάλαιο: Βασικές Έννοιες και η Ανάλυσή τους.....	13
1.1 Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	13
1.2 Τραπεζικοί Κίνδυνοι	15
1.3 Πιστωτικός Κίνδυνος	17
1.4 Προβλέψεις Απομείωσης της Αξίας των Δανείων.....	18
1.4.1. Θεωρητικές Προσεγγίσεις των Προβλέψεων της Απομείωσης Αξίας των Δανείων.....	19
1.4.1.1. Διαχείριση Κεφαλαίου (Capital Management).....	20
1.4.1.2. Διαχείριση των Κερδών (Earnings Management).	21
1.4.1.3. Θεωρία της Σηματοδότησης (Signaling Theory).....	22
1.4.1.4. Μακροοικονομικές Συνθήκες.....	23
2 ^ο Κεφάλαιο: Θεσμική Προσέγγιση	25
2.1 Γενικά για τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα	25
2.2 Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και η Τραπεζική Λογιστική.....	30
2.3 Από το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 39 (IAS 39) στο Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (IFRS 9)	31
2.3.1 Γενικά για το Δ.Λ.Π. 39 - Ορισμοί.....	31
2.3.2 Γενικά για το Δ.Π.Χ.Α. 9.....	35
2.3.3 Διαφορές μεταξύ Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 39 και Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9.....	37
2.4 Οι προβλέψεις του Δ.Π.Χ.Α. 9 για τον πιστωτικό κίνδυνο	40
2.5 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια.....	42
2.5.1 Παράγοντες των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων.....	44
2.6 Βασιλεία	46
2.6.1 Το ιστορικό πλαίσιο της Βασιλείας.....	46
2.6.2 Βασιλεία I	48
2.6.3 Βασιλεία II.....	49

2.6.4 Βασιλεία ΙΙΙ.....	51
3 ^ο Κεφάλαιο: Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων στις ελληνικές τράπεζες	53
3.1 Μεθοδολογία.....	53
3.2 Έρευνα – Ανάλυση στοιχείων.....	54
3.2.1 Ορισμοί - Ανάλυση των Ενεργητικών των Τραπεζών.....	54
3.2.2 Ανάλυση Προβλέψεων της Απομείωσης για τον Πιστωτικό Κίνδυνο.	58
3.2.3 Ανάλυση Συσσωρευμένων Προβλέψεων Απομείωσης της αξίας των δανείων.....	64
4 ^ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	70
Πηγές - Βιβλιογραφία	72

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1 Κατάταξη των οντοτήτων με βάση το σύνολο του Ενεργητικού, το καθαρό ύψος κύκλου εργασιών και το μέσο όρο των απασχολούμενων ατόμων	27
Πίνακας 2.2 Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις ανάλογα με το μέγεθος των οντοτήτων	28
Πίνακας 2.3 Τα βασικά χαρακτηριστικά των τριών σταδίων αναγνώρισης του πιστωτικού κινδύνου	41
Πίνακας 3.1 Σύνολα Ενεργητικών Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010	54
Πίνακας 3.2 Σύνολα Ενεργητικών Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014	55
Πίνακας 3.3 Σύνολα Ενεργητικών Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017	55
Πίνακας 3.4 Σύνολα Προβλέψεων Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010	58
Πίνακας 3.5 Σύνολα Προβλέψεων Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014	59
Πίνακας 3.6 Σύνολα Προβλέψεων Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017	59
Πίνακας 3.7 Ποσοστά συνολικών Προβλέψεων σε σχέση με τα σύνολα των Ενεργητικών των Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2017	62
Πίνακας 3.8 Συσσωρευμένες Προβλέψεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010	64
Πίνακας 3.9 Συσσωρευμένες Προβλέψεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014	64
Πίνακας 3.10 Συσσωρευμένες Προβλέψεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017	65
Πίνακας 3.11 Ποσοστά Συσσωρευμένων Προβλέψεων σε σχέση με το Ενεργητικό	68

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 3.1 Η εξέλιξη των συνόλων των Ενεργητικών των Ομίλων των συστημικών τραπεζών για τα έτη 2007-2017	56
Διάγραμμα 3.2 Η εξέλιξη των συνόλων των Ενεργητικών του Ομίλου της μη συστημικής τράπεζας για τα έτη 2007-2017	56
Διάγραμμα 3.3 Η εξέλιξη των συνόλων των προβλέψεων απομείωσης του πιστωτικού κινδύνου των Ομίλων των συστημικών τραπεζών για τα έτη 2007-2017	60
Διάγραμμα 3.4 Η εξέλιξη των συνόλων των προβλέψεων απομείωσης του πιστωτικού κινδύνου του Ομίλου της μη συστημικής τράπεζας για τα έτη 2007-2017	60
Διάγραμμα 3.5 Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας του πιστωτικού κινδύνου εκφρασμένες ως ποσοστά των Ενεργητικών των Ομίλων των τραπεζών για τα έτη 2007-2017	63
Διάγραμμα 3.6 Η εξέλιξη των συσσωρευμένων προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων των Ομίλων των συστημικών τραπεζών για τα έτη 2007-2017	66
Διάγραμμα 3.7 Η εξέλιξη των συσσωρευμένων προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων του Ομίλου της μη συστημικής τράπεζας για τα έτη 2007-2017	66
Διάγραμμα 3.8 Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων εκφρασμένες ως ποσοστά των Ενεργητικών των Τραπεζών για τα έτη 2007-2017	68

Περίληψη

Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων είναι μία πολύ σημαντική ενέργεια στην οποία προβαίνουν τα τραπεζικά ιδρύματα, προκειμένου να μειώσουν τον πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος ελλοχεύει σε περίπτωση που οι αντισυμβαλλόμενοι αυτών αθετήσουν τις υποχρεώσεις τους. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη και η ανάλυση της έννοιας των προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων, τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο.

Η βιβλιογραφία που περιβάλλει το θέμα των προβλέψεων είναι ευρεία. Έχουν γίνει αρκετές έρευνες σχετικά με τα κίνητρα τα οποία πραγματικά ωθούν τα πιστωτικά ιδρύματα να διενεργήσουν τις προβλέψεις. Επιπλέον, μελετάται το θεσμικό πλαίσιο το οποίο περιβάλλει τις προβλέψεις. Συγκεκριμένα, αυτές διενεργούνταν μέχρι το τέλος του 2017 με βάση το Δ.Λ.Π. 39. Όμως, από 01/01/2018 αυτό αντικαταστάθηκε από το Δ.Π.Χ.Α. 9 και οι προβλέψεις διενεργούνται βάσει του εν λόγω προτύπου.

Συνάμα με το ζήτημα των προβλέψεων, είναι καλό να μελετώνται και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, για τα οποία υπάρχει επίσης αρκετή βιβλιογραφία. Μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι εκείνα για τα οποία, οι υπόχρεοι έχουν καθυστερήσει για 90 ημέρες και άνω να καταβάλουν ένα μέρος της οφειλής τους, είτε κεφάλαιο, είτε τόκο, κυρίως λόγω οικονομικής αδυναμίας. Ένα βασικό θέμα το οποίο μελετάται σχετικά με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι οι παράγοντες οι οποίοι τα προκαλούν.

Επιπρόσθετα, εξετάζεται το εποπτικό πλαίσιο που περιβάλλει τις τράπεζες. Το εποπτικό πλαίσιο αυτό είναι το Σύμφωνο της Βασιλείας και περιγράφονται οι λόγοι οι οποίοι ανέδειξαν την ανάγκη δημιουργίας του, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζει τα τραπεζικά ιδρύματα.

Η εμπειρική μελέτη που γίνεται, αφορά τη διενέργεια των προβλέψεων στον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Αναδεικνύεται η πορεία των προβλέψεων για την περίοδο πριν και μετά την οικονομική κρίση (2007 έως 2017). Με αυτόν τον τρόπο, φαίνεται ότι όντως η ανάγκη διενέργειας αυτών αυξήθηκε μετά το έτος 2010, δηλαδή μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης.

Λέξεις – κλειδιά: προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων, πιστωτικός κίνδυνος, μη εξυπηρετούμενα δάνεια, Δ.Λ.Π. 39, Δ.Π.Χ.Α. 9

Greek banks' loan loss provisions and their evolution in the period of 2007 – 2017

Vasiliki Fotopoulou

Abstract

Loan Loss Provisions (LLP's) are a very important process, committed by bank institutions. The aim of this procedure is to decrease the credit risk, a parameter that is present if the counterparties are unable to fulfil their obligations. The purpose of this Master Thesis is to study and analyse the meaning of LLP's, on a theoretical and practical basis.

The literature that encloses the issue of LLP's is wide. Many researches and studies concern the incentives which motivate the credit institutions to make these provisions. Furthermore, the institutional frame which surrounds the LLP's is described. Until the end of 2017, the LLP's were made according to IAS 39. However, since the 1st of January 2018, they are arranged according to IFRS 9, which replaced the aforementioned standard.

In parallel, it is necessary to consider the factor of Non-Performing Loans (NPL's), a subject which is covered widely by the literature. Non-Performing Loans (NPL's) are the loans the borrowers of which have not paid a part of their debt, either capital or interest, mostly due to financial weakness, for a period of 90 days or more. A significant topic related to NPL's is their determinants.

Moreover, the supervisory framework which encircles the banks is examined. This specific supervisory framework is the Basel Accord. The reasons that led to the need of its establishment, as well as the way that it affects the bank institutions are given.

The empirical study that is conducted, regards the presence of the LLP's in the Greek banking sector. The evolution of the provisions surfaces for the years before and after the financial crisis (2007 to 2017). A main conclusion is that the necessity of making the LLP's has increased since 2010, the year that the financial crisis peaked in Greece.

Keywords: loan loss provisions, credit risk, non-performing loans, IAS 39, IFRS 9

Εισαγωγή

Το έτος 2007 αποτελεί την απαρχή της διεθνούς οικονομικής κρίσης, η οποία ξέσπασε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α.). Κύρια αιτία αποτέλεσε η πλειάδα στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης (subprime loans) που παρείχαν οι αμερικανικές τράπεζες στους πολίτες. Οι τελευταίες, δηλαδή, χορηγούσαν δάνεια χωρίς εγγυήσεις και πολλές φορές σε άτομα που δεν πληρούσαν τις σχετικές προϋποθέσεις. Επομένως, λογικό ήταν οι δανειζόμενοι να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις οικονομικές υποχρεώσεις τους, όταν άλλαζαν οι συνθήκες (π.χ. μεταβολή επιτοκίου) ή ακόμα και όταν αυτές παρέμεναν σταθερές. Οι τράπεζες έχουν μεγάλο μέρος ευθύνης για την κατάσταση που δημιουργήθηκε, εφόσον δεν ακολουθούσαν τις απαραίτητες διαδικασίες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των αιτούντων των δανείων. Έτσι, δεν υπήρχε μέτρο όσον αφορά τη χορήγηση δανείων και τα τραπεζικά ιδρύματα δεν ήταν ικανά να εξασφαλίσουν την επανείσπραξη των δανεισμένων κεφαλαίων.

Η κρίση αυτή επηρέασε μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών παγκοσμίως, τη Lehman Brothers. Το Σεπτέμβριο του 2008 η εν λόγω εταιρεία κήρυξε πτώχευση. Η κρίση του 2008 αποτελεί τη μεγαλύτερη, μετά τη δριμυία οικονομική κρίση – «κραχ» (Great Depression) του 1929. Λόγω των ανωτέρω γεγονότων επηρεάστηκαν σημαντικά όλες οι παγκόσμιες οικονομίες. Στην Ευρώπη, έγινε έντονα αισθητή η παρουσία της οικονομικής κρίσης το 2009. Λόγω της αύξησης του ιδιωτικού και δημοσίου χρέους σε πολύ μεγάλο ποσοστό των παγκοσμίων οικονομιών, ανέκυψαν στις διεθνείς αγορές φόβοι περί πτωχεύσεως. Τα Ευρωπαϊκά κράτη δέχθηκαν διαφορετικό αντίκτυπο το καθένα, ως απότοκο των παραπάνω εξελίξεων. Η Ελλάδα είναι μία από τις πιο έντονα επηρεασμένες χώρες.

Ο τραπεζικός τομέας αποτελεί έναν από τους πιο έντονα βαλλόμενους από την κρίση τομείς. Παρ' όλο που αρχικά δεν εκφράζονταν φόβοι, λόγω του ότι οι ελληνικές τράπεζες δε συμμετείχαν στην αγορά «τοξικών ομολόγων», δηλαδή ομολόγων υψηλού κινδύνου, τελικά λόγω της κακώς δομημένης ελληνικής οικονομίας και της έλλειψης εποπτείας εμφανίστηκαν οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα που απασχολούν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι οι προβλέψεις απομείωσης αξίας των δανείων και απαιτήσεων από τους

πελάτες. Λογιστικά οι προβλέψεις αυτές βασίζονταν στο Δ.Λ.Π. 39 και από 01/01/2018 βασίζονται στο Δ.Π.Χ.Α. 9. Οι συγκεκριμένες προβλέψεις διενεργούνται προκειμένου να μειωθούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, τα δάνεια δηλαδή τα οποία βρίσκονται σε καθυστέρηση πληρωμής για περισσότερες από 90 ημέρες.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη των προβλέψεων αυτών σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο. Η εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται μία θεωρητική προσέγγιση του ζητήματος, αναλύοντας τις επιμέρους παραμέτρους του. Αρχικά, ορίζονται το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και η Χρηματοοικονομική Αγορά, καθώς επίσης αναφέρονται και ορισμένα από τα προϊόντα τα οποία διαπραγματεύονται στις εν λόγω αγορές. Επιπλέον, δίνεται η έννοια του πιστωτικού ιδρύματος. Εν συνεχεία, περιγράφονται οι διάφοροι τραπεζικοί κίνδυνοι, που ενυπάρχουν στον τραπεζικό τομέα (λ.χ. λειτουργικός, συναλλαγματικός, πιστωτικός κ.ο.κ.), δίνοντας περισσότερη έμφαση στον πιστωτικό κίνδυνο. Τέλος, ορίζονται οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων και αναλύονται οι θεωρητικές τους πλευρές.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται μια θεσμική προσέγγιση, με αναφορά στο ισχύον λογιστικό πλαίσιο και συγκεκριμένα στα Ελληνικά και Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, και με ιδιαίτερη στόχευση στα δύο πρότυπα που αφορούν τις προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων, το Δ.Λ.Π. 39 και το Δ.Π.Χ.Α. 9. Ύστερα, δίνεται η έννοια των μη εξυπηρετούμενων δανείων και οι παράγοντές οι οποίοι οδηγούν στην ύπαρξή τους. Τέλος, περιγράφεται το εποπτικό πλαίσιο των τραπεζών, γνωστό και ως το Σύμφωνο της Βασιλείας, ως προς την ιστορική του εξέλιξη, τις συνθήκες που το αποτελούν και τους λόγους που οδήγησαν στην κατά καιρούς τροποποίηση και μετεξέλιξή του.

Το τρίτο κεφάλαιο αποτελεί το ερευνητικό κομμάτι της διπλωματικής εργασίας. Ειδικότερα, γίνεται σύγκριση μεταξύ των προβλέψεων πιστωτικού κινδύνου και των Ενεργητικών των τραπεζών και σύγκριση μεταξύ των συσσωρευμένων προβλέψεων απομείωσης και των Ενεργητικών των τραπεζών. Η σύγκριση αυτή γίνεται για το χρονικό διάστημα 2007 έως 2017. Η συγκεκριμένη περίοδος επιλέχθηκε με σκοπό να γίνει εμφανής η διαφορά που υπάρχει στις προβλέψεις, αλλά και στη διάρθρωση του τραπεζικού τομέα γενικότερα, κατά τη χρονική περίοδο πριν και μετά την οικονομική κρίση.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθενται τα συμπεράσματα από την ανωτέρω έρευνα και αναφέρονται ορισμένες προτάσεις και κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα όσον αφορά το θέμα των προβλέψεων.

Καταληκτικά, στο Παράρτημα I, που βρίσκεται στο τέλος της παρούσας εργασίας, ομαδοποιούνται οι βασικοί ορισμοί που δόθηκαν εντός των οικείων κεφαλαίων.

1^ο Κεφάλαιο: Βασικές Έννοιες και η Ανάλυσή τους

1.1 Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Ως χρηματοπιστωτικό σύστημα ορίζεται «ένα οικονομικό σύστημα, το οποίο βασίζεται στην έννοια του χρήματος και της πίστης προκειμένου να διατεθούν αποτελεσματικά οι πόροι που είναι περιορισμένοι, από τους αποταμιευτές στους επενδυτές» (Παπαδάμου & Συριόπουλος, 2015). Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από τις χρηματοοικονομικές αγορές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Ο επενδυτής είναι καλό και χρήσιμο να αντιληφθεί όσο γίνεται καλύτερα την έννοια, αλλά και τη συγκρότηση της χρηματοοικονομικής αγοράς. Για να το επιτύχει αυτό και να αξιολογήσει τις επί μέρους χρηματοοικονομικές αγορές, ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας, πρέπει να χρησιμοποιηθούν ορισμένα κριτήρια (Μαλινδρέτου, 2000).

Το πρώτο κριτήριο είναι η **ελαστικότητα/ευελιξία** (elasticity/flexibility). Αυτό δείχνει κατά πόσο είναι ικανή και γρήγορη η αγορά, προκειμένου να προσαρμοστεί σε νέες συνθήκες του επιχειρηματικού, τεχνολογικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

Το δεύτερο κριτήριο είναι η **σταθερότητα** (stability). Αυτό συνδυάζεται με το προηγούμενο, καθώς η αγορά πρέπει να προσαρμόζεται γρήγορα σε νέες συνθήκες και να παρουσιάζει μία ευαισθησία στις μεταβολές αυτές, έτσι ώστε να αποφεύγονται τυχόν ραγδαίες αλλαγές σε τιμές τίτλων.

Το τρίτο κριτήριο είναι το **συναλλακτικό κόστος** (costs), το οποίο είναι αναγκαίο για τη συγκέντρωση και ανακατανομή των πόρων, καθώς και για τις διαδικασίες που απαιτούνται για τις συναλλαγές μετατροπής τίτλων σε μετρητά, περιλαμβανομένων και των προμηθειών.

Το τέταρτο κριτήριο είναι η **διαφάνεια** (transparency). Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να καθίστανται σαφείς όλες οι εναλλακτικές επιλογές στους επενδυτές, προκειμένου εκείνοι να δείχνουν εμπιστοσύνη στις αγορές.

Το πέμπτο και τελευταίο κριτήριο είναι η **αποτελεσματικότητα** (efficiency). Το κριτήριο αυτό χωρίζεται σε τρεις (3) υποκατηγορίες: τη λειτουργική αποτελεσματικότητα (operational efficiency), την κατανομητική αποτελεσματικότητα (allocational efficiency) και την αποτελεσματικότητα τιμών (pricing efficiency). Η πρώτη αναφέρεται στο κατά πόσο μία αγορά διενεργεί συναλλαγές με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Η δεύτερη αναφέρεται στο κατά πόσο υπάρχουν μηχανισμοί που

διασφαλίζουν την κατανομή των διαθέσιμων σε ανεπάρκεια πόρων, στις πιο παραγωγικές χρήσεις. Η τρίτη αναφέρεται στο ότι ο επενδυτής αναμένει ότι θα λάβει απόδοση για τον κίνδυνο από τις μεταβολές των τιμών (Μαλινδρέτου, 2000).

Το σύστημα αυτό χωρίζεται σε δύο αγορές, την **Αγορά Κεφαλαίου/Κεφαλαιαγορά** (Capital Market) και στην **Αγορά Χρήματος** (Money Market). Η διάκριση αυτή γίνεται βάσει του κριτηρίου της χρονικής διάρκειας των επενδύσεων και της χρηματοδότησης. Αν αυτές είναι βραχυπρόθεσμες, δηλαδή διάρκειας έως ενός (1) έτους, τότε γίνεται λόγος για Αγορά Χρήματος. Αντίθετα, αν είναι μακροπρόθεσμες, δηλαδή διάρκειας μεγαλύτερης του ενός (1) έτους, τότε αυτές αφορούν την Αγορά Κεφαλαίου. Οι κύριοι εκδότες χρεογράφων στην Αγορά Χρήματος είναι το Δημόσιο, τα πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες), μεγάλες ασφαλιστικές εταιρείες και μεγάλες εταιρείες.

Τα σημαντικότερα προϊόντα στην Αγορά Χρήματος είναι τα έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου (Treasury Bills ή T-Bills), συμφωνίες επαναγοράς (Repo-Repurchase Agreements) και τα εμπορικά ομόλογα (Commercial Paper). Αντίστοιχα, τα σημαντικότερα προϊόντα στην Αγορά Κεφαλαίου είναι οι μετοχές (stocks) και οι ομολογίες (bonds).

Τα πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες) αποτελούν μία μορφή χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί επεξεργάζονται τα προσφερόμενα ή πλεονάζοντα κεφάλαια και τα μετατρέπουν σε χρηματοοικονομικά προϊόντα για τους δανειστές, αλλά και τους δανειζόμενους (Αγγελόπουλος, 2005). Σύμφωνα με το Ν.2076/92 άρθρο 2, παράγραφος 1, ορίζεται το εξής: «Πιστωτικό Ίδρυμα είναι η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της».

Ο τραπεζικός τομέας είναι πολύ σημαντικός για τις εθνικές οικονομίες, καθώς και για την παγκόσμια οικονομία, εφόσον βασική του λειτουργία είναι να δέχονται καταθέσεις αλλά και να δανείζουν φυσικά και νομικά πρόσωπα (Lobo, 2017). Ο βασικός τρόπος λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων συνίσταται στο να δέχονται καταθέσεις από φυσικά πρόσωπα και οικονομικές οντότητες, στις οποίες ορίζουν ένα συγκεκριμένο επιτόκιο. Οι καταθέσεις, όμως, είναι χρήματα που χρωστούν οι ίδιες οι τράπεζες στους καταθέτες τους, εφόσον δεν είναι δικά τους. Τα έσοδά τους προέρχονται κυρίως από τη χορήγηση δανείων, στα οποία ορίζεται επίσης ένα επιτόκιο, το οποίο είναι μεγαλύτερο σε σχέση με το επιτόκιο των καταθέσεων. Η

διαφορά μεταξύ αυτών των δύο επιτοκίων αποτελεί το κέρδος της τράπεζας, επειδή το ποσό που εισπράττει από τους τόκους των δανείων είναι μεγαλύτερο από εκείνο το οποίο καταβάλλει στους καταθέτες.

Ωστόσο, υπάρχει ένας βασικός κίνδυνος όσον αφορά τα δάνεια. Είναι αρκετά πιθανόν, ο δανειζόμενος να μη δύναται να πληρώσει το δάνειο, τους τόκους ή αμφότερα λόγω δυσμενών οικονομικών συνθηκών, αντικειμενικής αδυναμίας και άλλων παραγόντων. Προκειμένου, λοιπόν, να μειώσουν τα πιστωτικά ιδρύματα τον κίνδυνο αυτόν και να αντιμετωπίσουν τις αναμενόμενες απομειώσεις των αξιών των δανείων, ορίζουν ένα συγκεκριμένο ποσό, τις λεγόμενες προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων (LLPs) (Ozili, 2017).

1.2 Τραπεζικοί Κίνδυνοι

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κινδυνεύουν να υποστούν ζημίες εξ' αιτίας γεγονότων που δεν έχουν προβλέψει. Επομένως, ως κίνδυνος νοείται «η αβεβαιότητα που συνδέεται με κάποιο προσδοκώμενο γεγονός ή αποτέλεσμα» (Μελάς, 2002). Ορισμένοι από τους βασικότερους κινδύνους που αντιμετωπίζουν είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο κίνδυνος της αγοράς και ο κίνδυνος ρευστότητας.

Ο **πιστωτικός κίνδυνος** (credit risk) είναι εκείνος που εμφανίζεται σε περίπτωση που το αντισυμβαλλόμενο μέρος του πιστωτικού ιδρύματος αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, είτε με τη μορφή μη αποπληρωμής τόκων, είτε με τη μορφή μη αποπληρωμής κεφαλαίων. Για παράδειγμα, πιστωτικός κίνδυνος ελλοχεύει στην περίπτωση που εμφανιστεί αδυναμία αποπληρωμής δανείου, είτε των τόκων, είτε του κεφαλαίου, από την πλευρά του δανειολήπτη.

Ο **λειτουργικός κίνδυνος** (operational risk) είναι ο κίνδυνος, ο οποίος ενυπάρχει στις λειτουργίες του ιδρύματος. Προέρχεται δηλαδή από λανθασμένους χειρισμούς του προσωπικού ή ακόμα και από λάθη που προκαλούν τα τεχνικά συστήματα, καθώς επίσης ενδέχεται να προέρχεται και από εξωτερικά γεγονότα. Ωστόσο, πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν και οι παράμετροι των λαθών αυτών. Με άλλα λόγια, τα ανθρώπινα λάθη μπορεί από τη μία πλευρά να είναι ακούσια, αλλά από την άλλη πλευρά να γίνονται ηθελημένα με σκοπό την απάτη. Επίσης, τα σφάλματα που προκαλούνται από τα συστήματα μπορεί να οφείλονται σε τεχνικές ατέλειες των ιδίων.

Ο **κίνδυνος της αγοράς** (market risk) ορίζεται ως ο κίνδυνος, που προκύπτει λόγω δυσμενών μεταβολών στις τιμές της αγοράς. Τα βασικότερα είδη του κινδύνου της αγοράς είναι: ο κίνδυνος του επιτοκίου (interest rate risk), ο συναλλαγματικός κίνδυνος (currency risk), ο κίνδυνος μετοχών (equity risk) και ο κίνδυνος των εμπορευμάτων (commodity risk).

Ο **κίνδυνος του επιτοκίου** (interest rate risk) συνίσταται στη μείωση των κερδών λόγω των μεταβολών των επιτοκίων. Τα περισσότερα στοιχεία του Ισολογισμού παράγουν έσοδα και έξοδα, τα οποία υπόκεινται σε επιτόκιο. Άρα, οι μεταβολές στο επιτόκιο, προκαλούν μεταβολές στα στοιχεία αυτά και εν τέλει στο εισόδημα από τόκους (Bessis, 2010).

Ο **συναλλαγματικός κίνδυνος** (currency risk) είναι εκείνος κατά τον οποίο, προκαλούνται ζημίες λόγω μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Με αυτόν τον τρόπο δύναται να επηρεαστούν οι συναλλαγές των τραπεζικών ιδρυμάτων, όπως επίσης η οικονομική εικόνα που παρουσιάζουν, όταν έχουν στοιχεία τα οποία υπόκεινται σε ξένο συνάλλαγμα ή ακόμα όταν έχουν θυγατρικές εταιρείες στο εξωτερικό, οι οποίες καταρτίζουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις σε ξένο συνάλλαγμα.

Ο **κίνδυνος μετοχών** (equity risk) οφείλεται στις μεταβολές που υφίστανται οι τιμές στις οποίες γίνεται η διαπραγμάτευση των μετοχών. Μία προφανής συνέπεια του κινδύνου αυτού είναι η περίπτωση, που ένα πιστωτικό ίδρυμα κατέχει ορισμένες μετοχές των οποίων μειώνεται η τιμή. Τοιούτοτρόπως, το γεγονός αυτό επιδρά αρνητικά στην επενδυτική εικόνα του ιδρύματος.

Ο **κίνδυνος των εμπορευμάτων** (commodity risk) οφείλεται στις μεταβολές των τιμών των εμπορευμάτων. Τα εμπορεύματα αυτά μπορεί να είναι είτε αγροτικά, όπως το σιτάρι, είτε βιομηχανικά, όπως ο σίδηρος και ο χαλκός, είτε ενεργειακά, όπως το πετρέλαιο. Συνεπώς, όταν οι τράπεζες ενέχονται σε τέτοιου είδους επενδύσεις, επηρεάζεται η οικονομική τους κατάσταση, λόγω των μεταβολών των τιμών των εμπορευμάτων, ανάλογα με το αν οι μεταβολές αυτές είναι ευμενείς ή δυσμενείς.

Ο **κίνδυνος ρευστότητας** (liquidity risk) αφορά την έλλειψη ρευστότητας του τραπεζικού ιδρύματος, κυρίως λόγω κωλύματος ρευστοποίησης στοιχείων του ενεργητικού της. Απόρροια αυτού είναι η αρνητική μεταβολή της τιμής των μετοχών της τράπεζας αλλά και η μείωση των καθαρών κερδών της (Μελάς, 2002). Όταν η τράπεζα διατρέχει τον κίνδυνο αυτόν, δεν είναι ικανή να ανταποκριθεί στις

βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της. Συνεπώς, οφείλει να ακολουθεί ορισμένες πρακτικές προκειμένου να είναι σίγουρη, ότι δεν απειλείται από τον κίνδυνο ρευστότητας, ούσα έτοιμη να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε οικονομική υποχρέωση προκύψει, χωρίς να επηρεαστεί αρνητικά.

Εξ' αιτίας των παραπάνω κινδύνων, οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να λαμβάνουν ορισμένα μέτρα, έτσι ώστε να μην αντιμετωπίζουν ή τουλάχιστον να αποφεύγουν, όσο δύνανται πιο ανώδυνα, σοβαρά προβλήματα. Ακολουθούν διάφορες πολιτικές για τον κάθε κίνδυνο ξεχωριστά. Έτσι, υπάρχει η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου (Operational Risk Management), η διαχείριση του κινδύνου της αγοράς (Market Risk Management) και η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου (Credit Risk Management).

1.3 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος εκφράζει το ενδεχόμενο ή την πιθανότητα τα στοιχεία των απαιτήσεων ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος να απολέσουν μερικώς ή ολικώς την αρχική τους αξία, λόγω απροθυμίας ή αντικειμενικής αδυναμίας εκ μέρους των πιστούχων να εκπληρώσουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις (Κόντος, 2010).

Ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί μέσω των πιστωτικών παραγώγων (credit derivatives), να μεταφερθεί σε κάποιο άλλο πρόσωπο, στο οποίο καταβάλλεται σχετικό ασφάλιστρο. Εάν, αντιθέτως, ο πιστωτικός κίνδυνος παραμένει ως έχει, χωρίς να μεταφερθεί και ταυτόχρονα υφίσταται το ενδεχόμενο να προκύψει, πρέπει να ακολουθήσει η διαδικασία αναγνώρισης των ζημιών απομείωσης.

Ο πιστωτικός κίνδυνος χαρακτηρίζεται από τρεις (3) παραμέτρους. Η πρώτη παράμετρος είναι η πιθανότητα αθέτησης των δανειακών υποχρεώσεων (Probability of Default - PD). Η δεύτερη παράμετρος είναι το ύψος της δανειακής οφειλής τη στιγμή της αθέτησης των υποχρεώσεων (Exposure at Default - EAD). Η τρίτη και τελευταία παράμετρος είναι το ποσοστό της τελικής ζημίας λόγω της αθέτησης των υποχρεώσεων (Loss Given Default - LGD).

Η πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων (PD) είναι το ενδεχόμενο που υπάρχει ο δανειολήπτης να αθετήσει την υποχρέωση που έχει απέναντι στο δανειστή, εν προκειμένω την τράπεζα. Για να εκτιμήσουν οι τράπεζες την πιθανότητα αυτή, συνήθως αξιολογούν παλαιότερα δάνεια, των οποίων οι όροι έχουν αθετηθεί.

Η δεύτερη παράμετρος του πιστωτικού κινδύνου, όπως προαναφέρθηκε, είναι το ύψος της δανειακής οφειλής που προκύπτει τη στιγμή της αθέτησης των

δανειακών υποχρεώσεων (EAD). Σύμφωνα με το Σύμφωνο της Βασιλείας, το οποίο είναι το εποπτικό πλαίσιο για τις τράπεζες διεθνώς, τα τραπεζικά ιδρύματα υπολογίζουν το EAD με το σύστημα των εσωτερικών διαβαθμίσεων (Internal-Ratings Based – IRB).

Τέλος, το LGD μετράει τις αναμενόμενες ζημιές και τις εκφράζει σε ποσοστό. Δείχνει, δηλαδή, το ποσό το οποίο δεν πρόκειται να επανεισπράξει η τράπεζα από το δανειολήπτη, λόγω της αθέτησης της υποχρέωσής του.

Η σχέση η οποία δείχνει τον πιστωτικό κίνδυνο είναι η εξής:

$$CR = PD \times EAD \times LGD$$

Οι Ahmad και Ariff (2007) συνέκριναν χώρες ανεπτυγμένων οικονομιών με χώρες αναπτυσσόμενων οικονομιών, για να βρουν τους καθοριστικούς παράγοντες του πιστωτικού κινδύνου. Συγκεκριμένα, στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι Αυστραλία, Γαλλία, Η.Π.Α. και Ιαπωνία. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι Ινδία, Κορέα, Μαλαισία, Μεξικό και Ταϊλάνδη.

Σημαντικός παράγοντας του πιστωτικού κινδύνου, σύμφωνα με τα συμπεράσματά τους, είναι τα εποπτικά κεφάλαια (regulatory capital), κυρίως για τις τράπεζες που προσφέρουν πολλαπλά προϊόντα. Ένας ακόμη είναι η ποιότητα της διοίκησης και ιδιαίτερα για τις τράπεζες οι οποίες διαχειρίζονται περισσότερο τα δάνεια, όπως στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Επίσης, η αύξηση στις προβλέψεις απομείωσης αξίας των δανείων (LLP) είναι καθοριστικός παράγοντας του πιστωτικού κινδύνου. Αντίθετα, οι ερευνητές συμπέραναν ότι η μόχλευση (leverage) δε σχετίζεται με τον πιστωτικό κίνδυνο σε ορισμένες οικονομίες, τουλάχιστον για την περίοδο την οποία εξετάζουν. Τέλος, ο πιστωτικός κίνδυνος είναι μεγαλύτερος στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, χωρίς να κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα στις ανεπτυγμένες.

1.4 Προβλέψεις Απομείωσης της Αξίας των Δανείων

Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων (Loan Loss Provisions - LLP) δημιουργούνται από τις τράπεζες, προκειμένου αυτές να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν αναμενόμενες ζημιές ή αλλιώς τον πιστωτικό κίνδυνο. Με άλλα λόγια, σε περίπτωση που υπάρξουν προβλήματα αποπληρωμής των δανείων από τους δανειολήπτες, οι τράπεζες δε θα υποστούν σοβαρές ζημιές λόγω των προβλέψεων αυτών.

Οι προβλέψεις μπορούν να χωριστούν σε δύο τύπους, σε γενικές προβλέψεις και σε ειδικές. Οι γενικές προβλέψεις αφορούν την κάλυψη των αναμενόμενων ζημιών. Αυτό σημαίνει ότι η διοίκηση πρέπει να είναι ικανή να προβλέπει τις ζημίες που θα προκύψουν στο μέλλον. Από την άλλη πλευρά, οι ειδικές προβλέψεις αφορούν δάνεια τα οποία έχουν ήδη απομειωθεί και διενεργούνται προκειμένου να αποζημιωθεί η χαμένη αξία. Οι ειδικές προβλέψεις χαρακτηρίζονται και ως προκυκλικές, επειδή τα απομειωμένα δάνεια αυξάνονται σε περιόδους ύφεσης, λόγω των οικονομικών δυσκολιών που ανακύπτουν σε τέτοιες περιόδους (Bonin & Kosak, 2013).

Σύμφωνα με τον Ozili, οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων έχουν απασχολήσει ερευνητικά αρκετούς επιστήμονες, για πολλούς λόγους. Αρχικά οι προβλέψεις αυτές επηρεάζουν την οικονομική κατάσταση των τραπεζικών ιδρυμάτων, έχοντας ιδιαίτερη επίδραση στο ύψος των συνολικών τους κερδών, μέσω της συσχέτισής τους με το καθαρό περιθώριο των τόκων. Επιπλέον, λόγω του ότι η δημιουργία των προβλέψεων αυτών είναι στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης των τραπεζών, είναι σημαντικό να αναδειχθεί κατά πόσο αυτή πραγματοποιείται με διαφάνεια και χωρίς εξυπηρέτηση συμφερόντων. Ένας ακόμα λόγος είναι ότι οι προβλέψεις συνδέονται με την εποπτεία των τραπεζών, καθώς και με την πληροφόρηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα. Τέλος, υπάρχει ετήσια διαθεσιμότητα των πληροφοριών των τραπεζών για τις εκτιμήσεις αυτές.

Ωστόσο, η μελέτη του θέματος αυτού δεν είναι εύκολη. Ανακύπτουν διάφορα προβλήματα, τα οποία μπορεί να οφείλονται στις διαφορές που υπάρχουν στις λογιστικές πρακτικές μεταξύ των χωρών ή ακόμα και στις διάφορες μεθόδους που ακολουθούν οι διοικήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων, όσον αφορά τη διενέργεια των προβλέψεων.

1.4.1. Θεωρητικές Προσεγγίσεις των Προβλέψεων της Απομείωσης Αξίας των Δανείων.

Διεθνώς, υπάρχουν πολλές και διαφορετικές προσεγγίσεις επί του θέματος. Συγκεκριμένα, αυτές είναι η Διαχείριση Κεφαλαίου (Capital Management), η Διαχείριση των Κερδών (Earnings Management), η Θεωρία Σηματοδότησης (Signaling Theory) και η προσέγγιση σε σχέση με τις επικρατούσες μακροοικονομικές συνθήκες.

1.4.1.1. Διαχείριση Κεφαλαίου (*Capital Management*).

Σύμφωνα με τη θεωρία για τη διαχείριση κεφαλαίου, οι τράπεζες αυξάνουν τις προβλέψεις λόγω χαμηλής κεφαλαιακής επάρκειας, ενώ σε καθεστώς ικανής κεφαλαιακής επάρκειας μειώνουν τις σχετικές προβλέψεις. Για να πράξουν ως άνω, τα τραπεζικά ιδρύματα στηρίζονται όχι μόνο στις μη αναμενόμενες ζημίες, αλλά και σε ένα ποσοστό των αναμενόμενων (Bonin & Kosak, 2013). Οι απόψεις για τη θεωρία αυτή δίστανται στη διεθνή βιβλιογραφία.

Από τη μία πλευρά, υποστηρίζεται ότι όντως η θεωρία για τη διαχείριση κεφαλαίου ισχύει. Οι Ahmed, Takeda και Thomas (1999) διεξήγαγαν μία έρευνα με δείγμα τα ετήσια στοιχεία 113 αμερικανικών τραπεζών για τη χρονική περίοδο 1986 έως 1995. Με την έρευνά τους αυτή, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διαχείριση κεφαλαίου είναι ένας παράγοντας ισχυρά συνδεδεμένος με τις προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν εκείνοι που διατείνονται ότι ισχύει το αντίθετο. Συγκεκριμένα, οι Leventis, Dimitropoulos και Anandarajan (2011) πραγματοποίησαν μία μελέτη, υποκείμενα της οποίας είναι 91 εισηγμένες εμπορικές τράπεζες των ευρωπαϊκών κρατών - μελών, για μία δεκαετή περίοδο πριν και μετά την υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.). Μεταξύ άλλων, ερευνούν κατά πόσο η υιοθέτηση των Δ.Π.Χ.Α. επηρεάζει, τη συμπεριφορά των τραπεζών για τη διαχείριση κεφαλαίου μέσω των προβλέψεων. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, τούς οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι η διαχείριση κεφαλαίου δε συσχετίζεται με τις προβλέψεις απομείωσης αξίας των δανείων. Οι προβλέψεις, δηλαδή, δε χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό.

Οι Curcio και Hasan (2015) διεξήγαγαν μία έρευνα για την οποία πήραν ως δείγμα 907 ευρωπαϊκές τράπεζες, στοιχεία των οποίων συνέλεξαν και μελέτησαν για τη χρονική περίοδο 1996 έως 2006. Με αυτή την έρευνα θέλησαν να εξετάσουν εάν οι τράπεζες των χωρών που ανήκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), δηλαδή στις 15 χώρες που ήταν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) μέχρι το Δεκέμβριο του 1996, εκτός της Ισπανίας, που δε συμπεριλήφθηκε στην έρευνα, συμπεριφέρονταν διαφορετικά σε σχέση με τις τράπεζες των 23 χωρών που δεν ανήκαν στην Ε.Ε. Ως αποτέλεσμα της μελέτης τους, συνάγεται ότι η διαχείριση κεφαλαίου είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την κατάρτιση των προβλέψεων από τις τράπεζες των κρατών - μελών της Ε.Ε., αλλά δεν ισχύει το ίδιο για τα υπόλοιπα κράτη.

1.4.1.2. Διαχείριση των Κερδών (Earnings Management).

Μία άλλη προσέγγιση των προβλέψεων έχει να κάνει με τη διαχείριση των κερδών (Earnings Management). Η διαχείριση των κερδών αφορά την αλλοιωμένη εικόνα που εμφανίζουν οι τράπεζες στις οικονομικές τους καταστάσεις, προκειμένου να παραπλανήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με την πραγματική απόδοσή τους (Healy & Wahlen, 1999). Σύμφωνα με τους ίδιους, αυτό συμβαίνει για διάφορους λόγους, όπως για την επίδραση στην αγορά μετοχών, τη μείωση πιθανοτήτων περί παραβίασης των δανειακών συμβάσεων, για την ανταμοιβή της διοίκησης καθώς και για την αποφυγή επέμβασης της εποπτείας.

Οι Curcio και Hasan (2015) έδειξαν με την προαναφερόμενη έρευνά τους ότι η διαχείριση των κερδών είναι μία παράμετρος που ασκεί σημαντική επίδραση στη διενέργεια των προβλέψεων, τόσο από τα τραπεζικά ιδρύματα των κρατών - μελών της Ε.Ε., όσο και για τα υπόλοιπα. Οι Anandarajan, Hasan και McCarthy (2007) διεξήγαγαν έρευνα για τις αυστραλιανές τράπεζες προκειμένου να εντοπίσουν αν οι ίδιες εφαρμόζουν κάποια από τις θεωρίες (διαχείρισης κεφαλαίου, διαχείρισης κερδών και σηματοδότησης) και κατά πόσο χρησιμοποιούν τις προβλέψεις (LLP) για τους σκοπούς αυτούς. Όσον αφορά το υπό μελέτη πεδίο, έδειξαν με την έρευνά τους ότι οι προβλέψεις (LLP) χρησιμοποιούνται ως εργαλείο για τη διαχείριση των κερδών.

Οι Leventis, Dimitropoulos και Anandarajan (2011) στην προαναφερθείσα έρευνά τους, εξετάζουν εάν τα Δ.Π.Χ.Α. επηρεάζουν τη συμπεριφορά των εισηγμένων εμπορικών τραπεζών, που πραγματοποιούν προβλέψεις για απομείωση αξίας των δανείων, σε σχέση και με τη διαχείριση των κερδών. Αποτέλεσμα της μελέτης τους είναι ότι γενικά οι τράπεζες παραποιούν τα δεδομένα που αφορούν τα κέρδη τους μέσω των προβλέψεων, αλλά με την υπακοή στα Δ.Π.Χ.Α. έχουν ελεγχθεί σε μεγάλο βαθμό οι πρακτικές των τραπεζικών ιδρυμάτων που αφορούν τη διαχείριση των κερδών.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει και η αντίθετη άποψη επί αυτού του ζητήματος. Οι Ahmed, Takeda και Thomas (1999), με την προαναφερόμενη έρευνά τους, έδειξαν ότι η διαχείριση των κερδών δεν είναι σημαντικός παράγοντας των προβλέψεων.

Μία μορφή της διαχείρισης των κερδών, η οποία απασχολεί τη διεθνή βιβλιογραφία είναι η εξομάλυνση του εισοδήματος (Income Smoothing) (Curcio &

Hasan, 2015). Η διοίκηση των τραπεζών, δηλαδή, διενεργεί υψηλές προβλέψεις σε καλές οικονομικές περιόδους, έτσι ώστε να υπάρχει απόθεμα σε κακές οικονομικές περιόδους. Άρα, προκύπτει μία σχετική συσχέτιση μεταξύ των προβλέψεων και των κερδών των τραπεζών (Fonseca & Gonzalez, 2008). Αυτό γίνεται προκειμένου τα κέρδη να είναι σχετικά σταθερά και να μη φαίνονται ποτέ υπερβολικά υψηλά ή υπερβολικά χαμηλά στους τρίτους. Η Skala (2015) χρησιμοποίησε στοιχεία 179 εμπορικών τραπεζών, 11 κεντρικών ευρωπαϊκών χωρών για τη χρονική περίοδο 2004 έως 2012 και παρατήρησε ότι οι τράπεζες χρησιμοποιούν τις προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων, σε κερδοφόρες περιόδους, προκειμένου να έχουν ένα «απόθεμα» σε περιπτώσεις πιθανών κρίσεων.

Ένας λόγος για τον οποίο η διοίκηση προβαίνει στην πράξη αυτή είναι για να μην υπάρχει μεγάλη μεταβλητότητα στην απόδοση των μετοχών, κάτι που ενδιαφέρει και τους επενδυτές. Τράπεζες οι οποίες μεταξύ άλλων χαρακτηρίζονται από χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης, υψηλή αναλογία δανείων σε σχέση με τις καταθέσεις, υψηλές υποχρεώσεις σε σχέση με περιουσιακά στοιχεία και χαμηλή αποδοτικότητα περιουσιακών στοιχείων, είναι πιθανότερο να ακολουθήσουν την τακτική εξομάλυνσης εισοδήματος (Bhat, 1996).

Ένα επιπλέον κίνητρο είναι τα κενά και οι αδυναμίες που μπορεί να εκφράζει η εκάστοτε νομοθεσία, τις οποίες εκμεταλλεύεται η διοίκηση του εκάστοτε τραπεζικού ιδρύματος προκειμένου να προβεί σε εξομάλυνση του εισοδήματος. Σύμφωνα με τους Kilic, Lobo, Ranasinghe και Sivaramakrishnan (2013), η ικανότητα των τραπεζών να εξομαλύνουν το εισόδημά τους μέσω των παραγώγων μειώθηκε, εξαιτίας της υποχρεωτικής εφαρμογής του προτύπου SFAS 133. Έτσι, οι τράπεζες στράφηκαν και βασίστηκαν στις προβλέψεις απομείωσης αξίας δανείων για να διεκπεραιώσουν την εξομάλυνση. Αυτό, όμως, οδήγησε στην αναξιοπιστία των προβλέψεων.

Υπάρχει η άποψη ότι με την εξομάλυνση του εισοδήματος προωθείται η αδιαφάνεια και η διαφθορά. Ο Riahi-Belkaoui (2003) με την έρευνά του δείχνει τον αντίκτυπο της διαφθοράς στην αδιαφάνεια των κερδών διεθνώς.

1.4.1.3. Θεωρία της Σηματοδότησης (Signaling Theory).

Σύμφωνα με τη Θεωρία της Σηματοδότησης (Signaling Theory), όταν η αγορά απαιτεί οι αξίες των τραπεζών να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα, τότε οι εκάστοτε

διοικήσεις διαρρέουν πληροφορίες που να επιβεβαιώνουν την απαίτηση αυτή (Kanagaretnam, Lobo & Yang, 2005).

Σχετικά με τις προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων (LLP), οι τράπεζες παρουσιάζουν τροποποιημένες εκτιμήσεις, περιμένοντας υψηλά μελλοντικά κέρδη ή υψηλά μη εξυπηρετούμενα δάνεια (NPL). Επιπλέον, αυτό μπορεί να συμβαίνει για να μειθούν οι τυχόν απώλειες από κεφαλαίου, οι οποίες ενδέχεται να ανακύψουν εξ' αιτίας της απώλειας εμπιστοσύνης των πελατών και των επιχειρήσεων. Αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης μπορεί να οφείλεται σε αποχώρηση ενός οικονομικού διευθυντή, ο οποίος είχε επιρροή στα παραπάνω πρόσωπα (Ozili, 2017). Ωστόσο, σε μεγάλες τράπεζες, λόγω της συνεχούς εποπτείας και της παρουσίας των αναλυτών, είναι λιγότερο πιθανό να υπάρχει το φαινόμενο αυτό μέσω των προβλέψεων.

Ο Lobo (2017) αναφέρει ότι συνήθως εξετάζονται συγκεκριμένα στοιχεία, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η διοίκηση ακολουθεί την πρακτική αυτή. Εξετάζεται, δηλαδή, η σχέση μεταξύ των αποδόσεων και των προβλέψεων ή η σχέση μεταξύ των μελλοντικών ταμειακών ροών και των προβλέψεων. Για να ισχύει η υπόθεση της σηματοδότησης, είναι αναγκαίο να προκύπτει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων και στις δύο προαναφερθείσες παραμέτρους, δηλαδή τις αποδόσεις και τις μελλοντικές ταμειακές ροές.

Οι Curcio και Hasan (2015), με την προαναφερόμενη έρευνά τους, κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι οι προβλέψεις δε χρησιμοποιούνται ως μέσο σηματοδότησης στις τράπεζες των χωρών που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά όσον αφορά τις τράπεζες των μη ευρωπαϊκών κρατών, η πολιτική που ακολουθούν για τη διενέργεια των προβλέψεων επηρεάζεται από τη θεωρία αυτή. Οι Ahmed, Takeda και Thomas (1999), επίσης κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι η πρακτική της γνωστοποίησης εσωτερικών πληροφοριών στους εκάστοτε ενδιαφερόμενους, μέσω των μεθόδων της σηματοδότησης δεν είναι καθοριστικός παράγοντας για τις προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων.

1.4.1.4. Μακροοικονομικές Συνθήκες.

Μία άλλη προσέγγιση έχει να κάνει με τις μακροοικονομικές συνθήκες που περιβάλλουν και επηρεάζουν τον τραπεζικό τομέα. Συγκεκριμένα, η συμπεριφορά

των τραπεζών σε σχέση με τη δημιουργία των προβλέψεων, δύναται να χαρακτηριστεί ως προκυκλική ή αντικυκλική, ανάλογα με την πολιτική που αυτές ακολουθούν. Με τον όρο προκυκλικότητα (Procyclicality) εννοούμε ότι σε περιόδους ύφεσης οι τράπεζες, ούσες πιο επιφυλακτικές, εφαρμόζουν μία πιο «σφικτή» δανειακή πολιτική, μειώνοντας τις χορηγήσεις δανείων και πραγματοποιώντας επιπροσθέτως υψηλές προβλέψεις απομείωσης αξίας των δανείων. Παρεπόμενο αυτού είναι η περαιτέρω μείωση του καθαρού περιθωρίου των τόκων και φυσικά η μείωση των συνολικών κερδών. Έτσι, επιδεινώνεται η κατάσταση του τραπεζικού τομέα (Ozili, 2017).

Οι Bikker και Metzmakers (2005) μελέτησαν 8.000 ετήσια στοιχεία τραπεζών που ανήκουν σε 29 χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.). Οι δύο ερευνητές παρατήρησαν ότι όταν ο ρυθμός ανάπτυξης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) ήταν κάτω του 3%, οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων ήταν 60% υψηλότερες, σε σχέση με τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ρυθμός ανάπτυξης του Α.Ε.Π. ήταν άνω του 3%.

Αντίθετα, με τον όρο αντικυκλικότητα (Counter-Cyclicality) εννοούμε ότι σε καλές οικονομικές περιόδους οι τράπεζες διενεργούν υψηλές προβλέψεις απομείωσης αξίας των δανείων. Εν αντιθέσει, σε περιόδους ύφεσης διενεργούν χαμηλές προβλέψεις. Συνεπώς, το πλεόνασμα που προέκυψε κατά τη διάρκεια της καλής οικονομικής περιόδου, θα βοηθήσει στο να μετριαστούν οι ζημίες των τραπεζών κατά τη διάρκεια της ύφεσης (Saurina, 2009). Ωστόσο, το σύστημα αυτό παρουσιάζει αδυναμίες. Για να γίνουν οι σωστές προβλέψεις τη σωστή περίοδο, πρέπει να προβλεφθεί ο οικονομικός κύκλος, μία διαδικασία η οποία παρουσιάζει αρκετές δυσκολίες. Τέλος, η ικανότητα λειτουργίας του συστήματος αυτού εξαρτάται από τη χρονική διάρκεια της περιόδου της κρίσης.

2^ο Κεφάλαιο: Θεσμική Προσέγγιση

2.1 Γενικά για τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Οι οικονομικές οντότητες προκειμένου να παρέχουν την κατάλληλη πληροφόρηση στους ενδιαφερόμενους, καταρτίζουν χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Για να γίνει αυτό, οι οντότητες είναι υποχρεωμένες να ακολουθήσουν και να τηρήσουν κάποια πρότυπα. Συγκεκριμένα, αυτά είναι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (Δ.Λ.Π.) και τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (Ε.Λ.Π.).

Ο νόμος, ο οποίος καθορίζει τα ΕΛΠ είναι ο Ν. 4308/2014. Τα ΔΛΠ καθορίστηκαν με τον ευρωπαϊκό κανονισμό 1606/2002. Στην Ελλάδα, τα ΔΛΠ ακολουθούν υποχρεωτικά όσες εταιρείες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, όσες οντότητες ορίζει ο κανονισμός καθώς και προαιρετικά όσες το επιθυμούν. Ειδικότερα, σύμφωνα με το Άρθρο 1 παράγραφος 3 του Ν. 4308/2014, είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ οι παρακάτω οντότητες:

α) Οι οντότητες δημοσίου ενδιαφέροντος, όπως ορίζονται στο παράρτημα του Ν. 4308/2014.

β) Οι οντότητες που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα και είναι θυγατρικής οντότητας, οι μετοχές ή άλλες κινητές αξίες της οποίας είναι εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την έννοια της Οδηγίας 2004/39/ΕΟΚ και σύμφωνα με τις προβλέψεις του Κανονισμού 1606/2002 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον αντιπροσωπεύουν ατομικά ή αθροιστικά ποσοστό μεγαλύτερο από 5% του καθαρού κύκλου εργασιών ή του ενεργητικού ή του μέσου όρου των εργαζόμενων της μητρικής.

γ) Τα χρηματοδοτικά ιδρύματα της περίπτωσης 26 της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού (ΕΕ) υπ' αριθμόν 575/2013, εφόσον υπόκεινται σε απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας.

δ) Οι ανώνυμες εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών του Ν. 3606/2007 (οδηγία 2004/39/ΕΚ).

ε) Οι ανώνυμες εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου του Ν. 3371/2005.

στ) Οι ανώνυμες εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία του Ν. 2778/1999.

ζ) Οι ανώνυμες εταιρείες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών του Ν. 2367/1995.

η) Οι ανώνυμες εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων του Ν. 4099/2012 (οδηγία 2009/65/ΕΚ).

θ) Οι οντότητες χαρτοφυλακίου.

ι) Οι οντότητες που έχουν αυτή την υποχρέωση βάσει άλλης νομοθετικής διάταξης.

Οι υπόλοιπες εταιρείες είναι υποχρεωμένες βάσει του νόμου να ακολουθούν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (Ε.Λ.Π.).

Ανάλογα με το μέγεθος των οντοτήτων, πρέπει να καταρτίζονται διαφορετικές οικονομικές καταστάσεις. Οι οντότητες διακρίνονται σε μεγάλες, μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 4308/2014 οι οντότητες κατατάσσονται με βάση το μέγεθός τους ως εξής:

1. **Πολύ Μικρές Οντότητες:** θεωρούνται εκείνες που κατά την ημερομηνία κατάρτισης του Ισολογισμού τους δεν υπερβαίνουν τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω κριτήρια:

- α. Το σύνολο του Ενεργητικού να ισούται με 350.000 ευρώ.
- β. Το καθαρό ύψος του κύκλου εργασιών να ισούται με 700.000 ευρώ.
- γ. Ο μέσος όρος των απασχολούμενων ατόμων κατά τη διάρκεια της χρήσης να είναι δέκα (10).

Επιπλέον προβλέπεται ότι η Ετερόρρυθμη Εταιρεία (Ε.Ε.), η Ομόρρυθμη Εταιρεία (Ο.Ε.), η ατομική επιχείρηση και κάθε άλλη οντότητα του ιδιωτικού τομέα, εφόσον ο κύκλος εργασιών τους δεν ξεπερνά τα 1.500.000 ευρώ, κατατάσσονται σε αυτήν την κατηγορία.

2. **Μικρές οντότητες:** θεωρούνται εκείνες οι οποίες δεν είναι πολύ μικρές και κατά την ημερομηνία κατάρτισης του Ισολογισμού τους δεν υπερβαίνουν τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω κριτήρια:

- α. Το σύνολο του Ενεργητικού να ισούται με 4.000.000 ευρώ.
- β. Το καθαρό ύψος του κύκλου εργασιών να ισούται με 8.000.000 ευρώ.
- γ. Ο μέσος όρος των απασχολούμενων ατόμων κατά τη διάρκεια της χρήσης να είναι πενήντα (50).

3. **Μεσαίες Οντότητες:** θεωρούνται όσες δεν είναι πολύ μικρές ή μικρές και όσες κατά την ημερομηνία κατάρτισης του Ισολογισμού τους δεν υπερβαίνουν τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω κριτήρια:

- α. Το σύνολο του Ενεργητικού να ισούται με 20.000.000 ευρώ.
- β. Το καθαρό ύψος του κύκλου εργασιών να ισούται με 40.000.000 ευρώ.

γ. Ο μέσος όρος των απασχολούμενων ατόμων κατά τη διάρκεια της χρήσης να είναι 250 άτομα.

4. **Μεγάλες Οντότητες:** θεωρούνται όσες κατά την ημερομηνία κατάρτισης του Ισολογισμού τους υπερβαίνουν τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω κριτήρια:

α. Το σύνολο του Ενεργητικού να ισούται με 20.000.000 ευρώ.

β. Το καθαρό ύψος του κύκλου εργασιών να ισούται με 40.000.000 ευρώ.

γ. Ο μέσος όρος των απασχολούμενων ατόμων κατά τη διάρκεια της χρήσης να είναι 250 άτομα.

Πίνακας 2.1 Κατάταξη των οντοτήτων με βάση το σύνολο του Ενεργητικού, το καθαρό ύψος κύκλου εργασιών και το μέσο όρο των απασχολούμενων ατόμων

Μέγεθος Οντοτήτων	Σύνολο Ενεργητικού	Καθαρό Ύψος Κύκλου Εργασιών	Μέσος Όρος Απασχολούμενων Ατόμων
Πολύ Μικρές Οντότητες	≤350.000 ευρώ	≤700.000 ευρώ	≤10 άτομα
Μικρές Οντότητες	≤4.000.000 ευρώ	≤8.000.000 ευρώ	≤50 άτομα
Μεσαίες Οντότητες	≤20.000.000 ευρώ	≤40.000.000 ευρώ	≤250 άτομα
Μεγάλες Οντότητες	>20.000.000 ευρώ	>40.000.000 ευρώ	>250 άτομα

Πηγή: Ν.4308/2014

Σύμφωνα λοιπόν με την παραπάνω κατάταξη των οντοτήτων, είναι δυνατό να προσδιοριστούν με σαφήνεια, οι οικονομικές καταστάσεις που είναι υποχρεωμένη να συντάξει η κάθε μία εξ' αυτών.

Οι Πολύ Μικρές και Μικρές Οντότητες είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν ετησίως τις εξής οικονομικές καταστάσεις:

1. Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης / Ισολογισμός
2. Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης
3. Προσάρτημα

Αντίστοιχα, οι Μεσαίες Οντότητες είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν ετησίως τις εξής οικονομικές καταστάσεις:

1. Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης / Ισολογισμός
2. Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης
3. Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης

4. Προσάρτημα

Τέλος, οι Μεγάλες Οντότητες υποχρεούνται να συντάσσουν ετησίως τις ακόλουθες οικονομικές καταστάσεις:

1. Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης / Ισολογισμός
2. Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης
3. Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης
4. Κατάσταση Ταμειακών Ροών
5. Προσάρτημα

Όσον αφορά τις πολύ μικρές οντότητες, τις Ετερόρρυθμες Εταιρείες (Ε.Ε.), τις Ομόρρυθμες Εταιρείες (Ο.Ε.) και τις ατομικές επιχειρήσεις, εάν ο κύκλος εργασιών τους δεν υπερβαίνει το ποσό των 1.500.000 ευρώ, τότε απαιτείται εκ μέρους τους η κατάρτιση μόνο της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης.

Πίνακας 2.2 Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις ανάλογα με το μέγεθος των οντοτήτων

	Πολύ Μικρές Οντότητες	Μικρές Οντότητες	Μεσαίες Οντότητες	Μεγάλες Οντότητες
Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης / Ισολογισμός	X	X	X	X
Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης	X	X	X	X
Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης			X	X
Κατάσταση Ταμειακών Ροών				X
Προσάρτημα	X	X	X	X

Πηγή: Ν.4308/2014

Ο **Ισολογισμός** δείχνει τη χρηματοοικονομική θέση μίας εταιρείας για μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Καταρτίζεται μία φορά το χρόνο είτε - συνήθως - στο τέλος της χρήσης είτε πιο σπάνια στις 30/06 της εκάστοτε χρήσης. Άλλες εταιρείες

υποχρεούνται να καταρτίζουν τη συγκεκριμένη χρηματοοικονομική κατάσταση κάθε εξάμηνο, ενώ οι τράπεζες οφείλουν να καταρτίζουν Ισολογισμό κάθε τρίμηνο.

Η **Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης** δείχνει τα κέρδη και τις ζημίες της κάθε οικονομικής οντότητας από τις διάφορες λειτουργίες της. Παρουσιάζει, δηλαδή, τα κέρδη που έχει αποκομίσει μία εταιρεία από τις πωλήσεις των προϊόντων της, αλλά και κέρδη από άλλες δραστηριότητες. Επομένως, απεικονίζει τα έσοδα και τα έξοδα μίας επιχείρησης. Η ημερομηνία κατάρτισής της αντιστοιχεί με εκείνη των υπολοίπων οικονομικών καταστάσεων.

Ο **Πίνακας Μεταβολών Καθαρής Θέσης** δείχνει τις μεταβολές που υφίστανται τα Ίδια Κεφάλαια της εταιρείας. Η μεταβολή αυτή δείχνει την αύξηση ή τη μείωση των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της για την περίοδο αυτή και υποδεικνύει την πραγματική της θέση στο τέλος της χρήσης.

Η **Κατάσταση Ταμειακών Ροών** δείχνει τις χρηματικές ροές μίας εταιρείας. Ιδιαίτερα, καταρτίζεται είτε με την άμεση μέθοδο είτε με την έμμεση μέθοδο, η οποία είναι και η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη. Οι χρηματικές εισροές και οι χρηματικές εκροές χωρίζονται ανάλογα με τη δραστηριότητα της επιχείρησης από την οποία προκύπτουν. Οι δραστηριότητες αυτές είναι οι λειτουργικές δραστηριότητες, οι επενδυτικές δραστηριότητες και οι χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

Στις λειτουργικές δραστηριότητες ανήκουν οι ροές που προκύπτουν από τις συνήθεις πράξεις της επιχείρησης, όπως είναι η πώληση αγαθών και η πληρωμή των προμηθευτών. Στις επενδυτικές δραστηριότητες ανήκουν οι ροές που προκύπτουν από την απόκτηση ή τη διάθεση μακροπρόθεσμων στοιχείων του Ενεργητικού και άλλων επενδύσεων που δεν περιλαμβάνονται στα ταμειακά ισοδύναμα. Ένα παράδειγμα επενδυτικής δραστηριότητας είναι η απόκτηση ή η πώληση ενός κτιρίου. Τέλος, στις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες κατατάσσονται οι ροές που προκαλούν μεταβολές στη συγκρότηση και στο μέγεθος των Ιδίων Κεφαλαίων της επιχείρησης και του δανεισμού της.

Το **Προσάρτημα** (Σημειώσεις) περιλαμβάνει επεξηγηματικό υλικό σε σχέση με τα μεγέθη των προαναφερθέντων οικονομικών καταστάσεων. Έτσι, ενώ οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις δείχνουν συγκεκριμένα στοιχεία, οι αναλύσεις για το κάθε ένα από αυτά βρίσκονται στο μέρος αυτό. Επιπλέον, περιλαμβάνονται διάφοροι επεξηγηματικοί πίνακες.

2.2 Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και η Τραπεζική Λογιστική

Η Τραπεζική Λογιστική ακολουθεί τις αυτές αρχές των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων που ακολουθούνται και από τους λοιπούς κλάδους. Ωστόσο, λόγω της ιδιαίτερης φύσης και λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος, συναντώνται ορισμένες ιδιαιτερότητες.

Μία από αυτές είναι ότι οι τράπεζες είναι οι μοναδικές επιχειρήσεις που επιτρέπεται να δέχονται καταθέσεις από τα φυσικά και νομικά πρόσωπα. Επιπροσθέτως, χορηγούν δάνεια και πιστώσεις και μπορούν να διευκολύνουν, όποτε απαιτείται, τις διεθνείς οικονομικές και εμπορικές συναλλαγές. Από την άλλη, τα αποθέματα, ενώ θεωρούνται πολύ σημαντικά για τις εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις, λογίζονται ως ήσσονος σημασίας παράμετρος για τα τραπεζικά ιδρύματα, καθώς είτε είναι πολύ μικρή η ποσότητα στην οποία βρίσκονται είτε μπορεί να μην υπάρχουν.

Επιπλέον, μία σημαντική ιδιαιτερότητα είναι ότι λογιστικά, τα τραπεζικά ιδρύματα ακολουθούν το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο, το οποίο διαφέρει από εκείνο το οποίο χρησιμοποιούν οι εμπορικές, βιομηχανικές και λοιπές επιχειρήσεις. Οι λογαριασμοί, δηλαδή, του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου διαμορφώνονται σε διαφορετική βάση. Ένα βασικό παράδειγμα που δείχνει τη διαφορά αυτή είναι ότι, μία από τις σημαντικότερες διαπιστώσεις που κάνει κανείς αναλύοντας τον Ισολογισμό μίας τράπεζας είναι, ότι στο Ενεργητικό εμφανίζονται οι χορηγήσεις δανείων και στο Παθητικό οι καταθέσεις των πελατών. Με άλλα λόγια, οι χορηγήσεις είναι τα χρήματα που απαιτούν οι τράπεζες από τους πελάτες. Αντίθετα, οι καταθέσεις των πελατών είναι χρήματα που οφείλουν εκείνες στους πελάτες, εφόσον δεν είναι δικά τους. Από την άλλη, δε, πλευρά, οι επιχειρήσεις οι οποίες καταρτίζουν τον Ισολογισμό τους χωρίς να υπάγονται στις παραμέτρους του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου, εμφανίζουν τις καταθέσεις τους στο Ενεργητικό και τα δάνεια / οφειλές τους στο Παθητικό.

Έτσι, τα τραπεζικά ιδρύματα χρησιμοποιούν κάποιους συγκεκριμένους λογαριασμούς, προκειμένου να παρακολουθήσουν τις διάφορες συναλλαγές που πραγματοποιούνται. Για παράδειγμα, οι καταθέσεις παρακολουθούνται από ορισμένους λογαριασμούς της ομάδας 5 του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου, κάτι που γίνεται αποκλειστικά με το συγκεκριμένο Λογιστικό Σχέδιο. Αντίστοιχα, όσον αφορά τις Χορηγήσεις παρακολουθούνται λογιστικά από την ομάδα 2 του Σχεδίου αυτού.

2.3 Από το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 39 (IAS 39) στο Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (IFRS 9)

2.3.1 Γενικά για το Δ.Λ.Π. 39 - Ορισμοί.

Το ΔΛΠ 39 ονομάζεται Χρηματοοικονομικά μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση. Η ισχύς του εφαρμόστηκε για τις χρονικές περιόδους που άρχιζαν από την 01/01/2005 και μετά. Αποτελείται από 8 συνολικά κεφάλαια τα οποία είναι τα εξής: Σκοπός (Objective), Πεδίο Εφαρμογής (Scope), Ορισμοί (Definitions), Ενσωματωμένα Παράγωγα (Embedded Derivatives), Αναγνώριση και Παύση Αναγνώρισης (Recognition and Derecognition), Επιμέτρηση (Measurement), Αντιστάθμιση (Hedging) και Ημερομηνία Έναρξης Ισχύος και Μεταβατική Περίοδος (Effective Date and Transition).

Σκοπός του ΔΛΠ 39 είναι να καθορίσει τις λογιστικές αρχές για την αρχική καταχώρηση και τη μεταγενέστερη επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών μέσων, δηλαδή των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων και κάποιων συμβολαίων αγοράς ή πώλησης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων.

Το κεφάλαιο «Πεδίο Εφαρμογής» αποτελείται από τις παραγράφους 2 έως 7. Σε αυτό ορίζεται ποιες οικονομικές οντότητες οφείλουν να εφαρμόζουν τον παρόν Πρότυπο και ποιες όχι. Επιπρόσθετα, κατονομάζει ποιες δανειακές δεσμεύσεις και ποιες συμβάσεις υπόκεινται σε αυτό.

Στο κεφάλαιο «Ορισμοί», το οποίο αποτελείται από τις παραγράφους 8 και 9, δίνονται οι έννοιες ορισμένων στοιχείων προκειμένου να γίνει κατανοητό το Πρότυπο. Το ΔΛΠ 32 ορίζει ακριβώς τα χρηματοοικονομικά μέσα, καθώς και τα επιμέρους στοιχεία του. Προκειμένου η φιλοσοφία του προτύπου αυτού να γίνει ευκολότερα αντιληπτή, θεωρείται σκόπιμο να αναφερθούν οι ορισμοί αυτοί.

Σύμφωνα, λοιπόν, με το ΔΛΠ 32, «**χρηματοοικονομικό μέσο** είναι κάθε σύμβαση που δημιουργεί ταυτόχρονα ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο για μία οικονομική οντότητα και μία χρηματοοικονομική υποχρέωση ή ένα συμμετοχικό τίτλο για μία άλλη οικονομική οντότητα».

«**Χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο** είναι κάθε στοιχείο που αφορά:

- α) ταμειακά διαθέσιμα
- β) συμμετοχικό τίτλο άλλης οικονομικής οντότητας
- γ) συμβατικό δικαίωμα:

i) για την παραλαβή μέτρων ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου από μία άλλη οικονομική οντότητα ή

ii) για την ανταλλαγή χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ή υποχρεώσεων με μία άλλη οικονομική οντότητα υπό όρους δυνητικά ευνοϊκούς για την οικονομική οντότητα ή

δ) σύμβαση που δύναται να ή θα διακανονισθεί με ιδίους συμμετοχικούς τίτλους της ίδιας της οικονομικής οντότητας και είναι:

i) *μη παράγωγο*, για το οποίο η οικονομική οντότητα υποχρεούται ή μπορεί να υποχρεούται, να λάβει μεταβλητή ποσότητα ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οικονομικής οντότητας ή

ii) *παράγωγο*, που θα ή μπορεί να διακανονιστεί με τρόπο άλλον, εκτός από την ανταλλαγή συγκεκριμένου ποσού μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου, έναντι συγκεκριμένου αριθμού ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οικονομικής οντότητας. Για το σκοπό αυτό, οι ίδιοι συμμετοχικοί τίτλοι της οικονομικής οντότητας δεν περιλαμβάνουν χρηματοοικονομικά μέσα με δικαίωμα αποπληρωμής που κατατάσσονται ως συμμετοχικοί τίτλοι, σύμφωνα με τις παραγράφους 16Α και 16Β, μέσα που επιβάλλουν στην οικονομική οντότητα τη δέσμευση να παραδώσει σε τρίτους αναλογικό μερίδιο των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής οντότητας μόνο σε περίπτωση εκκαθάρισης και κατατάσσονται ως συμμετοχικοί τίτλοι, σύμφωνα με τις παραγράφους 16Γ και 16Δ, ή μέσα, που αποτελούν συμβάσεις για τη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των συμμετοχικών τίτλων της οικονομικής οντότητας».

«Χρηματοοικονομική υποχρέωση είναι κάθε υποχρέωση που αφορά:

α) συμβατική δέσμευση:

i) για παράδοση μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου σε μια άλλη οικονομική οντότητα ή

ii) για την ανταλλαγή χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ή χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων με μια άλλη οικονομική οντότητα υπό όρους δυνητικά δυσμενείς για την οικονομική οντότητα ή

β) σύμβαση που δύναται να πρόκειται να διακανονιστεί με ιδίους συμμετοχικούς τίτλους της οικονομικής οντότητας και είναι:

i) μη παράγωγο για το οποίο η οικονομική οντότητα υποχρεούται ή μπορεί να υποχρεούται να παραδώσει μεταβλητή ποσότητα των ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οικονομικής οντότητας, ή

ii) παράγωγο που δύναται ή πρόκειται να διακανονιστεί, εκτός από την ανταλλαγή συγκεκριμένου ποσού μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου, με συγκεκριμένη ποσότητα ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οικονομικής οντότητας. Για το σκοπό αυτό, τα δικαιώματα, τα δικαιώματα προαίρεσης ή τα δικαιώματα αγοράς, για την απόκτηση συγκεκριμένης ποσότητας ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οικονομικής οντότητας έναντι συγκεκριμένου ποσού οποιουδήποτε νομίσματος, είναι συμμετοχικοί τίτλοι, εάν η οικονομική οντότητα προσφέρει τα δικαιώματα, τα δικαιώματα προαίρεσης ή τα δικαιώματα αγοράς κατ' αναλογία σε όλους τους υφιστάμενους ιδιοκτήτες ιδίων μη παραγώγων συμμετοχικών τίτλων, της ίδιας κατηγορίας. Επίσης, για τους σκοπούς αυτούς, στους ίδιους συμμετοχικούς τίτλους της οικονομικής οντότητας δεν περιλαμβάνουν διαθέσιμα χρηματοοικονομικά μέσα, που κατατάσσονται ως συμμετοχικοί τίτλοι, σύμφωνα με τις παραγράφους 16Α και 16Β, μέσα που επιβάλλουν στην οικονομική οντότητα τη δέσμευση να παραδώσει σε τρίτους αναλογικό μερίδιο των καθαρών περιουσιακών στοιχείων, μόνο σε περίπτωση εκκαθάρισης και κατατάσσονται ως συμμετοχικοί τίτλοι, σύμφωνα με τις παραγράφους 16Γ και 16Δ, ή μέσα που αποτελούν συμβάσεις για τη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των συμμετοχικών τίτλων της οικονομικής οντότητας.

Κατ' εξαίρεση, τίτλος που πληροί τον ορισμό της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης, κατατάσσεται ως συμμετοχικός τίτλος εάν έχει όλα τα χαρακτηριστικά και πληροί τις προϋποθέσεις των παραγράφων 16Α και 16Β, ή των παραγράφων 16Γ και 16Δ».

«**Συμμετοχικός τίτλος** είναι κάθε σύμβαση που αποδεικνύει ένα δικαίωμα στο υπόλοιπο που απομένει, εάν, από τα περιουσιακά στοιχεία μιας οικονομικής οντότητας, αφαιρεθούν οι υποχρεώσεις της».

Το κεφάλαιο «Ενσωματωμένα Παράγωγα» αποτελείται από τις παραγράφους 10 έως 13. Σε αυτό, ορίζεται η έννοια των ενσωματωμένων παραγώγων και αναλύονται τα θέματα που αφορούν το στοιχείο αυτό.

Το κεφάλαιο «Αναγνώριση και Παύση Αναγνώρισης» αποτελείται από τις παραγράφους 14 έως 42. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται αρκετά θέματα. Κατά πρώτον, αναφέρεται η αρχική αναγνώριση, δηλαδή πότε η οικονομική οντότητα αναγνωρίζει ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μία χρηματοοικονομική υποχρέωση στον Ισολογισμό της. Εν συνεχεία, αναλύεται το πότε γίνεται παύση της αναγνώρισης ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου. Ύστερα, επεξηγείται πότε η οικονομική οντότητα μεταβιβάζει ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, ενώ οι μεταβιβάσεις διαχωρίζονται σε εκείνες που πληρούν τις προϋποθέσεις διαγραφής και εκείνες που δεν τις πληρούν για παύση αναγνώρισης. Έπειτα, επεξηγείται η συνεχιζόμενη ανάμειξη σε μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία και περιγράφονται όλες οι μεταβιβάσεις. Τέλος, παρατίθενται το συμβόλαιο κανονικής παράδοσης ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου και η παύση αναγνώρισης χρηματοοικονομικής υποχρέωσης.

Το κεφάλαιο «Επιμέτρηση» αποτελείται από τις παραγράφους 43 έως 70. Στο πεδίο αυτό του Δ.Λ.Π. γίνεται μακροσκελής ανάλυση αρκετών ζητημάτων. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνονται στην ανάλυση: η αρχική και μεταγενέστερη επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, παράγοντες που λαμβάνονται υπ' όψιν για την επιμέτρηση στην εύλογη αξία, επαναταξινομήσεις, κέρδη και ζημίες, απομείωση της αξίας και μη εισπραξιμότητα των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία απεικονιζόμενα στο αποσβεσμένο κόστος και χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία απεικονιζόμενα στο κόστος, όπως επίσης και διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία.

Στις παραγράφους 58 έως 62, ορίζονται τα θέματα σχετικά με την απομείωση της αξίας και μη εισπραξιμότητα των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Ενδελεχέστερα, στην παράγραφο 58 του Δ.Λ.Π. 39 αναφέρονται τα εξής: «Η οικονομική οντότητα σε κάθε ημερομηνία ισολογισμού προβαίνει σε αξιολόγηση εάν υφίστανται αντικειμενικές αποδείξεις ότι ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή ομάδα χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων έχουν υποστεί απομείωση αξίας». Επιπλέον, στην παράγραφο 59 επισημαίνεται ότι: «Ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μία ομάδα περιουσιακών στοιχείων έχει υποστεί απομείωση αξίας και η οικονομική οντότητα επιβαρύνεται με ζημίες απομείωσης, όταν και μόνον όταν, υπάρχει αντικειμενική απόδειξη απομείωσης αξίας, ως αποτέλεσμα ενός ή περισσότερων γεγονότων, που συνέβησαν μετά την

αρχική αναγνώριση του περιουσιακού στοιχείου (ένα «ζημιογόνο γεγονός») και εκείνο το ζημιογόνο γεγονός (ή γεγονότα) έχει επίδραση που μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα στις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή της ομάδας χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων». Στην ίδια παράγραφο παραθέτει συγκεκριμένα τα ζημιογόνα γεγονότα.

Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω, η απομείωση αξίας των περιουσιακών στοιχείων γίνεται, αφού έχουν λάβει χώρα κάποια σημαντικά γεγονότα, που χαρακτηρίζονται ως «ζημιογόνα», μετά την αρχική αναγνώριση του περιουσιακού στοιχείου. Ειδικότερα, δε γίνεται απομείωση αξίας, ακόμα και αν υπάρχουν ενδείξεις ή αναμενόμενες ζημίες από μελλοντικά γεγονότα, όσο πιθανά και αν είναι.

Το κεφάλαιο «Αντιστάθμιση» αποτελείται από τις παραγράφους 71 έως 102. Τα βασικά στοιχεία που αναφέρονται στο κεφάλαιο αυτό είναι τα μέσα αντιστάθμισης, τα αντισταθμισμένα στοιχεία και η λογιστική αντιστάθμισης.

Τέλος το κεφάλαιο «Ημερομηνία Έναρξης Ισχύος και Μεταβατική Περίοδος» αποτελείται από τις παραγράφους 103 έως 108. Σε αυτό αναλύεται το πότε μία οικονομική οντότητα είναι υποχρεωμένη να εφαρμόσει το παρόν Πρότυπο.

2.3.2 Γενικά για το Δ.Π.Χ.Α. 9.

Το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 ονομάζεται Χρηματοοικονομικά Μέσα. Εκδόθηκε το 2014 και η περίοδος ισχύος του ξεκινάει από την 01/01/2018. Το πρότυπο αυτό ουσιαστικά έρχεται να αντικαταστήσει το Δ.Λ.Π. 39, το οποίο αναλύθηκε παραπάνω. Αποτελείται από επτά (7) κεφάλαια, τα οποία είναι τα εξής: Σκοπός (Objective), Πεδίο Εφαρμογής (Scope), Αναγνώριση και Παύση Αναγνώρισης (Recognition and Derecognition), Κατάταξη (Classification), Επιμέτρηση (Measurement), Λογιστική Αντιστάθμισης (Hedge Accounting) και Ημερομηνία Έναρξης Ισχύος και Μεταβατική Περίοδος (Effective Date and Transition).

Σκοπός του νέου αυτού Προτύπου είναι να καθιερώσει αρχές για τη χρηματοοικονομική αναφορά χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, με στόχο την παροχή σχετικών και χρήσιμων πληροφοριών στους χρήστες οικονομικών καταστάσεων για την εκτίμηση των ποσών, του χρόνου και της αβεβαιότητας των μελλοντικών ταμειακών ροών μίας οικονομικής οντότητας.

Το Κεφάλαιο 2, «Πεδίο Εφαρμογής», αποτελείται από επτά (7) παραγράφους (2.1 έως 2.7). Εδώ γίνεται λόγος για το ποιες οικονομικές οντότητες είναι υποχρεωμένες να εφαρμόσουν το παρόν Πρότυπο, καθώς επίσης και για το ποια χρηματοοικονομικά μέσα υπάγονται στις διατάξεις του.

Το Κεφάλαιο 3, «Αναγνώριση και Παύση Αναγνώρισης», αποτελείται από τρεις (3) παραγράφους (3.1 έως 3.3). Η πρώτη εξ' αυτών αφορά την αρχική αναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή μίας χρηματοοικονομικής υποχρέωσης από την οικονομική οντότητα, η δεύτερη αναφέρεται στην παύση αναγνώρισης χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, η οποία περιλαμβάνει και υποπεριπτώσεις σε σχέση με τις μεταβιβάσεις αυτών και η τρίτη ασχολείται με την παύση αναγνώρισης χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων.

Το Κεφάλαιο 4, «Κατάταξη», αποτελείται από τέσσερις (4) παραγράφους (4.1 έως 4.4). Η πρώτη αφορά την κατάταξη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, η δεύτερη την κατάταξη χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, η τρίτη τα ενσωματωμένα παράγωγα και η τέταρτη την ανακατάταξη των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων.

Το Κεφάλαιο 5, «Επιμέτρηση» αποτελείται από επτά (7) παραγράφους (5.1 έως 5.7). Η πρώτη παράγραφος πραγματεύεται την αρχική επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, η δεύτερη εξετάζει τη μεταγενέστερη επιμέτρηση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, η τρίτη προσεγγίζει τη μεταγενέστερη επιμέτρηση χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, η τέταρτη επικεντρώνεται στην επιμέτρηση αποσβεσμένου κόστους, η πέμπτη εστιάζει στην απομείωση αξίας, η έκτη αφορά την ανακατάταξη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και η έβδομη περιγράφει τις επιμέρους συνιστώσες που αφορούν τα κέρδη και τις ζημίες.

Όπως, προαναφέρθηκε τα θέματα σχετικά με την απομείωση αξίας των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων αναφέρονται στην παράγραφο 5.5 του Προτύπου και εκτείνονται στις υποπαραγράφους 5.5.1 έως 5.5.20. Συγκεκριμένα, οι υποπαραγράφοι 5.5.1 έως την 5.5.8 αφορούν τη «Γενική Προσέγγιση», οι υποπαραγράφοι 5.5.9 έως 5.5.11 τον «Καθορισμό σημαντικών αυξήσεων του πιστωτικού κινδύνου», η υποπαραγράφος 5.5.12 τα «Τροποποιημένα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία», οι υποπαραγράφοι 5.5.13 και 5.5.14 τα «Αγορασμένα ή δημιουργημένα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία απομειωμένης πιστωτικής αξίας», οι υποπαραγράφοι 5.5.15 και 5.5.16 την

«Απλοποιημένη προσέγγιση για εμπορικές απαιτήσεις, συμβατικά περιουσιακά στοιχεία και απαιτήσεις από μισθώματα» και τέλος οι υποπαράγραφοι 5.5.17 έως 5.5.20 την «Επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών».

Η παράγραφος 5.5.4 ορίζει συγκεκριμένα ότι: «Στόχος των απαιτήσεων απομείωσης είναι να αναγνωριστούν οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια ζωής, για όλα τα χρηματοοικονομικά μέσα, για τα οποία έχουν υπάρξει σημαντικές αυξήσεις στον πιστωτικό κίνδυνο, από την αρχική αναγνώριση – είτε η αξιολόγηση γίνεται σε ατομική είτε σε συλλογική βάση – λαμβάνοντας υπ' όψιν όλες τις λογικές και βάσιμες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που αφορούν το μέλλον».

Συνεπώς, συμπεραίνουμε ότι μία σημαντική και καίρια διαφορά μεταξύ του Δ.Λ.Π. 39 και του Δ.Π.Χ.Α. 9 είναι ότι με βάση το τελευταίο, προκειμένου η οικονομική οντότητα να προβεί σε απομείωση αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων, δε βασίζεται μόνο σε γεγονότα που έχουν λάβει χώρα, αλλά και σε λογικές και βάσιμες πληροφορίες, οι οποίες δύναται να αφορούν και το μέλλον.

Το Κεφάλαιο 6, «Λογιστική Αντιστάθμισης», αποτελείται από επτά (7) παραγράφους (6.1 έως 6.7). Η πρώτη παράγραφος περιγράφει το στόχο και το πεδίο εφαρμογής της λογιστικής αντιστάθμισης, η δεύτερη τα μέσα αντιστάθμισης, η τρίτη τα αντισταθμισμένα στοιχεία, η τέταρτη τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τη λογιστική αντιστάθμισης, η πέμπτη τη λογιστική αντιμετώπιση επιλέξιμων σχέσεων αντιστάθμισης, η έκτη τις αντισταθμίσεις μίας ομάδας στοιχείων και η έβδομη τη δυνατότητα προσδιορισμού έκθεσης σε πιστωτικό κίνδυνο ως επιμετρούμενης στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Το Κεφάλαιο 7, «Ημερομηνία Έναρξης Ισχύος και Μεταβατική Περίοδος», αποτελείται από τρεις (3) παραγράφους (7.1 έως 7.3). Σε αυτό αναλύεται το πότε μία οικονομική οντότητα είναι υποχρεωμένη να εφαρμόσει το παρόν Πρότυπο. Στην πρώτη παράγραφο περιγράφεται η ημερομηνία έναρξης ισχύος, στη δεύτερη παράγραφο η μεταβατική περίοδος και στην τρίτη παράγραφο η ανάκληση των ΕΔΔΠΧΑ 9, ΔΠΧΑ 9 (2009), ΔΠΧΑ 9 (2010) και ΔΠΧΑ 9 (2013).

2.3.3 Διαφορές μεταξύ Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 39 και Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9.

Παραπάνω αναλύθηκαν το Δ.Λ.Π. 39 και το Δ.Π.Χ.Α. 9 γενικά, αλλά και σε σχέση με την απομείωση αξίας των περιουσιακών στοιχείων. Το Δ.Π.Χ.Α. 9 παρουσιάζει

τρεις σημαντικές διαφορές σε σχέση με το Δ.Λ.Π. 39. Σύμφωνα με μία δημοσίευση της Ernst & Young (Financial Instruments, A summary of IFRS 9 and its effects, March 2017) αυτές οι διαφορές αφορούν την Κατάταξη και Επιμέτρηση (Classification and Measurement), τη Λογιστική Αντιστάθμισης (Hedge Accounting) και την Απομείωση Αξίας (Impairment).

Η κατάταξη αφορά το πώς θα κατανεμηθούν και θα επιμετρηθούν τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Από το γεγονός αυτό εξαρτώνται και η λογιστική αντιστάθμισης και η απομείωση της αξίας των στοιχείων. Σε αντίθεση με το Δ.Λ.Π. 39, το Δ.Π.Χ.Α. 9 δεν προβλέπει κανένα διαχωρισμό για τα ενσωματωμένα παράγωγα σε σχέση με τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία. Το Δ.Π.Χ.Α. 9 ορίζει τρεις τρόπους επιμέτρησης σε σχέση με την αξία: το αποσβεσμένο κόστος (Amortised Cost – AC), την εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (Fair Value Through Profit and Loss - FVTPL) και την εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων (Fair Value Through Other Comprehensive Income - FVOCI).

Σύμφωνα με την υποπαράγραφο 4.1.2 του Δ.Π.Χ.Α. 9, ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο επιμετράται στο αποσβεσμένο κόστος (AC), μόνο αν πληρούνται δύο προϋποθέσεις. Πρώτη προϋπόθεση είναι, το χρηματοοικονομικό στοιχείο να διατηρείται στο πλαίσιο ενός επιχειρηματικού μοντέλου, το οποίο να έχει ως σκοπό τη διακράτηση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να εισπράττει τις συμβατικές ταμειακές ροές. Δεύτερη προϋπόθεση είναι, σύμφωνα με τους συμβατικούς όρους που διέπουν το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, το να δημιουργούνται σε συγκεκριμένες ημερομηνίες ταμειακές ροές που συνίστανται αποκλειστικά σε αποπληρωμή κεφαλαίου και τόκων (Solely Payments of Principal and Interest – SPPI) επί του ανεξόφλητου υπολοίπου κεφαλαίου. Σύμφωνα με το Προσάρτημα Β του Δ.Π.Χ.Α. 9, στο Κεφάλαιο 4 αναφέρεται ότι το επιχειρηματικό μοντέλο (Business Model) δείχνει το πώς μία οικονομική οντότητα διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία, προκειμένου να παράξει ταμειακές ροές.

Σύμφωνα με την υποπαράγραφο 4.1.2Α, ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων (FVOCI), μόνο εάν πληρούνται δύο προϋποθέσεις. Πρώτη προϋπόθεση είναι, το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο να διατηρείται στο πλαίσιο ενός επιχειρηματικού μοντέλου, του οποίου ο στόχος επιτυγχάνεται, τόσο με την είσπραξη

συμβατικών ταμειακών ροών, όσο και με την πώληση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Η δεύτερη προϋπόθεση είναι ίδια με εκείνη που ισχύει για το αποσβεσμένο κόστος (AC).

Σύμφωνα με την υποπαράγραφο 4.1.4, ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (FVTPL), εκτός εάν επιμετράται σύμφωνα με το αποσβεσμένο κόστος (AC) ή με την εύλογη αξία μέσω λοιπών συνολικών εσόδων (FVOCI). Παρ' όλα αυτά, μία οικονομική οντότητα δύναται να επιλέξει αμετάκλητα, κατά την αρχική αναγνώριση, συγκεκριμένες επενδύσεις σε συμμετοχικούς τίτλους, οι οποίοι διαφορετικά θα επιμετρούνταν στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, όπως επίσης και να παρουσιάζει στα λοιπά συνολικά έσοδα μεταγενέστερες μεταβολές στην εύλογη αξία.

Όσον αφορά τη λογιστική αντιστάθμιση, οι διαφορές που υπάρχουν δεν είναι αρκετά μεγάλες. Οι αλλαγές που υπάρχουν αφορούν κυρίως την αντικατάσταση αυθαίρετων κανόνων, με κανόνες βασιζόμενους σε αρχές. Έτσι, αυξάνεται περισσότερο η στρατηγική διαχείρισης κινδύνου σε σχέση με τη λογιστική αντιστάθμιση.

Οι αλλαγές στη λογιστική αντιστάθμιση πραγματοποιήθηκαν για την επίτευξη δύο βασικών στόχων. Ο πρώτος στόχος είναι η επίτευξη καλύτερης σύνδεσης μεταξύ της λογιστικής αντιστάθμισης και της διαχείρισης κινδύνου. Ο δεύτερος στόχος είναι η βελτίωση της γνωστοποίησης των πράξεων της διοίκησης σε σχέση με τη διαχείριση κινδύνου.

Όσον αφορά την απομείωση αξίας των στοιχείων, η βασική διαφορά που υπάρχει μεταξύ του Δ.Λ.Π. 39 και του Δ.Π.Χ.Α. 9 είναι, ότι κατά την εφαρμογή του πρώτου, απομείωση αξίας αναγνωριζόταν αφού είχε λάβει χώρα ένα σημαντικό γεγονός (incurred loss). Αντίθετα, κατά την εφαρμογή του δεύτερου, για να γίνει απομείωση αξίας, αρκεί να ληφθούν υπ' όψιν παρελθοντικά γεγονότα, οι παρούσες συνθήκες και ακόμα, η ύπαρξη μίας πληροφορίας για ένα μελλοντικό γεγονός, το οποίο ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την αξία των χρηματοοικονομικών μέσων (impairment recognition).

Με το Δ.Π.Χ.Α. 9 εφαρμόζεται το μοντέλο των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών (Expected Credit Losses – ECL). Σύμφωνα με την υποπαράγραφο 5.5.17 του Προτύπου, μία οικονομική οντότητα επιμετρά τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές ενός χρηματοοικονομικού μέσου, με τέτοιο τρόπο που να δείχνει ένα αντικειμενικό και καθορισμένο, βάσει πιθανοτήτων, ποσό, το οποίο καθορίζεται μέσω της

αξιολόγησης μιας σειράς πιθανών εκβάσεων, τη διαχρονική αξία του χρήματος και λογικές και βάσιμες πληροφορίες, οι οποίες είναι διαθέσιμες κατά την ημερομηνία αναφοράς, χωρίς αδικαιολόγητο κόστος ή προσπάθεια και αφορούν παρελθόντα γεγονότα, τρέχουσες συνθήκες και προβλέψεις των μελλοντικών οικονομικών συνθηκών.

2.4 Οι προβλέψεις του Δ.Π.Χ.Α. 9 για τον πιστωτικό κίνδυνο

Όπως αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 1, ο πιστωτικός κίνδυνος, είναι ο κίνδυνος που ελλοχεύει σε περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν εκπληρώσει τις συμβατικές υποχρεώσεις του απέναντι στην οικονομική οντότητα. Το Δ.Π.Χ.Α. 9 περιγράφει το μοντέλο απομείωσης της αξίας σε τρία (3) στάδια, ανάλογα με το πώς έχει κυμανθεί ο πιστωτικός κίνδυνος σε σχέση με την αρχική αναγνώριση.

Το **πρώτο στάδιο** αφορά χρηματοοικονομικά μέσα των οποίων ο πιστωτικός κίνδυνος δεν έχει υποστεί κάποια καίρια αύξηση από την αρχική αναγνώριση, ή έχουν χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο κατά την ημερομηνία αναφοράς και δε χρήζουν απομείωσης της αξίας τους. Σχετικά με τα τραπεζικά ιδρύματα, τα περισσότερα δάνεια τους κατατάσσονται σε αυτό το στάδιο. Για τα στοιχεία, λοιπόν, που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία, οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες (ECL) αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα. Οι εν λόγω πιστωτικές ζημίες είναι δωδεκάμηνης διάρκειας (12-month ECLs), δηλαδή προβλέπονται πιθανές ζημίες που μπορεί να υποστούν τα στοιχεία μέσα σε δώδεκα μήνες από την αρχική αναγνώρισή τους. Όσον αφορά τα δάνεια που χορηγούν οι τράπεζες, τα έσοδα από τόκους υπολογίζονται στην ακαθάριστη λογιστική αξία του δανείου (Bank for International Settlements, IFRS 9 and expected loss provisioning – Executive Summary).

Το **δεύτερο στάδιο** περιλαμβάνει τα χρηματοοικονομικά μέσα των οποίων έχει αυξηθεί ο πιστωτικός κίνδυνος από την αρχική αναγνώριση, αλλά χωρίς αντικειμενική ένδειξη απομείωσης της αξίας τους. Στο στάδιο αυτό αναγνωρίζονται αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες, για όλη τη διάρκεια ζωής του χρηματοοικονομικού μέσου (Lifetime ECLs). Αυτές οι αναμενόμενες ζημίες, δηλαδή, αφορούν πιθανά γεγονότα τα οποία καλύπτουν όλη τη διάρκεια ζωής του μέσου. Σε αυτό το στάδιο, ο τρόπος υπολογισμού των εσόδων από τόκους, υπολογίζεται ομοίως με το πρώτο στάδιο.

Στο **τρίτο στάδιο** περιλαμβάνονται τα χρηματοοικονομικά μέσα, τα οποία την ημερομηνία αναφοράς έχουν υποστεί απομείωση της αξίας τους, λόγω

αντικειμενικών γεγονότων. Επίσης, σε αυτό το στάδιο, αναγνωρίζονται αναμενόμενες ζημίες, οι οποίες αφορούν όλη τη διάρκεια ζωής του μέσου (Lifetime ECLs). Σε αυτό το στάδιο, όσον αφορά τα δάνεια, τα έσοδα από τόκους υπολογίζονται με βάση το αποσβεσμένο κόστος (AC) του δανείου, το οποίο είναι η ακαθάριστη λογιστική αξία του δανείου, μειουμένων των ζημιών αποζημίωσης.

Για να γίνει πιο κατανοητή η διαφορά μεταξύ των δωδεκάμηνων αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών (12-month ECL) και όλης της διάρκειας ζωής του μέσου (Lifetime ECL), το ζήτημα θα αναλυθεί θέτοντας ως παράδειγμα τα δάνεια. Οι δωδεκάμηνης διάρκειας αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες (12-month ECL), αποτελούν μέρος των έτερων (Lifetime ECL) και δείχνουν την πιθανότητα αθέτησης του δανείου για τους επόμενους δώδεκα (12) μήνες. Με άλλα λόγια, δείχνουν την επίδραση που έχουν συνολικά οι πιστωτικές ζημίες σε ένα δάνειο, για όλη τη διάρκεια ζωής του, σταθμισμένη με την πιθανότητα ότι αυτή η ζημία θα συμβεί μέσα στους επόμενους δώδεκα (12) μήνες. Από την άλλη πλευρά, οι αναμενόμενες ζημίες που αφορούν όλη τη διάρκεια ζωής του δανείου, είναι μία αναμενόμενη παρούσα αξία που επιμετρά τις ζημίες που προκύπτουν από την αθέτηση των υποχρεώσεων του δανειολήπτη (Bank for International Settlements, IFRS 9 and expected loss provisioning – Executive Summary).

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τα βασικά στοιχεία των τριών σταδίων.

Πίνακας 2.3 Τα βασικά χαρακτηριστικά των τριών σταδίων αναγνώρισης του πιστωτικού κινδύνου

ΣΤΑΔΙΑ	ΣΤΑΔΙΟ 1	ΣΤΑΔΙΟ 2	ΣΤΑΔΙΟ 3
ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΕΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΖΗΜΙΕΣ	Δωδεκάμηνες (12-month ECLs)	Για όλη τη διάρκεια ζωής του μέσου (Lifetime ECLs)	Για όλη τη διάρκεια ζωής του μέσου (Lifetime ECLs)
ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	Χαμηλός	Υψηλός	Υψηλός
ΑΠΟΜΕΙΩΣΗ ΑΞΙΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ	Όχι	Όχι	Ναι

Πηγή: Δ.Π.Χ.Α. 9

Το Δ.Π.Χ.Α. 9 υποχρεώνει τις τράπεζες να ενημερώνουν τους ενδιαφερόμενους και να εξηγούν οτιδήποτε αφορά τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες. Τα τραπεζικά ιδρύματα, επιπροσθέτως, οφείλουν να εξηγούν τον τρόπο επιμέτρησης και υπολογισμού των ζημιών, καθώς και τον τρόπο αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου.

Ένα ερώτημα που μπορεί να τεθεί είναι, το πώς διαπιστώνουν οι τράπεζες ότι πρέπει να απομειωθεί η αξία του χρηματοοικονομικού μέσου. Η απάντηση είναι ότι υπάρχουν ορισμένα κριτήρια, η εκπλήρωση των οποίων οδηγεί στο παραπάνω συμπέρασμα. Τα κριτήρια διακρίνονται σε ποιοτικά και ποσοτικά (PWC – IFRS 9 for banks. Illustrative disclosures, 2017).

Τα ποιοτικά κριτήρια έχουν να κάνουν με την αποδεδειγμένη αντικειμενική / οικονομική αδυναμία του δανειολήπτη, να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Τέτοιες περιπτώσεις είναι όταν:

- ο δανειολήπτης παραβαίνει τους συμβατικούς όρους,
- ο δανειολήπτης είναι αποθανών,
- ο δανειολήπτης είναι αφερέγγυος,
- υπάρχει ενδεχόμενο πτώχευσης του δανειολήπτη,
- επιδεινώνεται η χρηματοοικονομική του κατάσταση (π.χ. μείωση των πωλήσεων της επιχείρησής του, μείωση των κερδών της, αρνητική καθαρή θέση κ.ά.) κ.ά.

Από την άλλη πλευρά, τα ποσοτικά κριτήρια είναι πιο σαφή. Όταν ο δανειολήπτης για 90 ημέρες και άνω δεν εκπληρώνει τις συμβατικές του υποχρεώσεις για οιοδήποτε λόγο, τότε απομειώνεται η αξία του χρηματοοικονομικού μέσου.

Ένα χρηματοοικονομικό μέσο θεωρείται ότι δεν είναι πλέον σε κίνδυνο, όταν δεν πληροί κανένα από τα παραπάνω κριτήρια για έξι (6) μήνες συνεχόμενα.

2.5 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια

Στην προηγούμενη ενότητα αναλύθηκαν εκτενώς ο πιστωτικός κίνδυνος, καθώς και οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες. Μία από τις βασικότερες λειτουργίες των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι η χορήγηση δανείων, των οποίων οι τόκοι αποτελούν πηγή εσόδων για αυτά. Όπως φάνηκε όμως, τα δάνεια επηρεάζονται σημαντικά από τον πιστωτικό κίνδυνο, δηλαδή από τον κίνδυνο ο δανειολήπτης να αθετήσει τις υποχρεώσεις του. Σε περίπτωση που συμβεί αυτό, η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να κατατάξει το δάνειο, στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια (Non-Performing Loans – NPL), ή αλλιώς γνωστά με τον όρο «κόκκινα δάνεια», είναι τα δάνεια, για τα οποία δεν έχει καταβληθεί από τον υπόχρεο η δόση ή μέρος της, για χρονικό διάστημα άνω των 90 ημερών. Αυτό συμβαίνει είτε λόγω οικονομικής αδυναμίας του δανειολήπτη είτε όταν έχει γενικά καθυστερήσει να καταβάλλει τη δόση του δανείου ή μέρος της το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Το φαινόμενο αυτό δημιουργεί ιδιαίτερο πρόβλημα στις τράπεζες. Εφόσον, δεν καταβάλλονται οι δόσεις και οι τόκοι από τους δανειολήπτες, τα κέρδη των τραπεζικών ιδρυμάτων επηρεάζονται αρνητικά. Επιπλέον, περιορίζεται η δυνατότητα των τραπεζών όσον αφορά τις νέες χορηγήσεις δανείων, καθώς μειώνεται η ρευστότητά τους. Όλα αυτά όμως έχουν έναν ευρύτερο αντίκτυπο στην κοινωνία ως σύνολο.

Βέβαια, τα τραπεζικά ιδρύματα γνωρίζουν αυτόν τον κίνδυνο από τη στιγμή που χορηγούν ένα δάνειο. Για αυτόν το λόγο ακολουθούν τα προαναφερόμενα βήματα σε σχέση με τις αναμενόμενες ζημιές. Ωστόσο, όταν προκύψει το πρόβλημα αυτό, οι τράπεζες προβαίνουν σε ενέργειες, έτσι ώστε να καταφέρουν να εισπράξουν το δάνειο, όπως είναι η «ρύθμιση» του δανείου. Η τράπεζα έρχεται σε συνεννόηση με τον υπόχρεο, προκειμένου να βρεθεί μία λύση που να εξυπηρετεί και τις δύο πλευρές. Με άλλα λόγια με τη «ρύθμιση» μεταβάλλονται ένας ή περισσότεροι όροι της αρχικής σύμβασης. Για παράδειγμα, υπάρχει η δυνατότητα να μειωθεί το κεφάλαιο ή το επιτόκιο ή να αυξηθεί ο χρόνος αποπληρωμής του δανείου (Κόντος, 2010).

Σύμφωνα με την τρίτη έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και των κινδύνων στην Τραπεζική Ένωση, η οποία δημοσιεύθηκε στις 28/11/2018, ο μέσος όρος των μη εξυπηρετούμενων δανείων της Ε.Ε. είναι 3,4% για το δεύτερο τρίμηνο του 2018. Σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2017 παρατηρείται μείωση κατά 1,2%. Όσον αφορά την Ελλάδα, το ποσοστό των ακαθάριστων μη εξυπηρετούμενων δανείων και προκαταβολών, το δεύτερο τρίμηνο του 2017 ήταν 46,9%, ενώ το δεύτερο τρίμηνο του 2018 ήταν 44,9%. Η Ελλάδα είναι η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ δεύτερη έρχεται η Κύπρος με ποσοστό 28,1% για το δεύτερο τρίμηνο του 2018. Η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι το Λουξεμβούργο με 0.6%.

2.5.1 Παράγοντες των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων.

Η διεθνής βιβλιογραφία χωρίζει τους παράγοντες των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε δύο κύριες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά τους μακροοικονομικούς παράγοντες (macroeconomic factors), ενώ η δεύτερη αφορά τους τραπεζικούς παράγοντες (bank specific factors).

Οι μακροοικονομικοί παράγοντες που επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι κυρίως το Α.Ε.Π., η ανεργία, ο πληθωρισμός κ.ά. Αυτό το οποίο εξετάζεται κατά κόρον είναι η σχέση που υπάρχει μεταξύ ενός οικονομικού κύκλου και της τραπεζικής σταθερότητας. Το συμπέρασμα το οποίο συνάγεται είναι ότι, σε καλές οικονομικές περιόδους, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι χαμηλό, αντίθετα δε σε περιόδους ύφεσης αυτό αυξάνεται (Louzis, Vouldis & Metaxas, 2010).

Οι Erdinc και Abazi (2014) διεξήγαγαν μία έρευνα για τις τράπεζες 20 αναδυόμενων ευρωπαϊκών χωρών, για τα έτη 2000 έως 2011, με σκοπό να εξετάσουν τη σχέση των μακροοικονομικών παραγόντων, καθώς και των τραπεζικών, σε σχέση με αυτές. Τα αποτελέσματά τους επιβεβαίωσαν όσα αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο. Σε περιόδους ύφεσης, δηλαδή, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια όντως οδηγούνται σε αύξηση, καθώς υπάρχει μία αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ του Α.Ε.Π. και των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επιπροσθέτως, ο πληθωρισμός επηρεάζει αρνητικά τα δάνεια αυτά, καθώς επίσης και οι παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές διαταραχές, κάτι που δείχνει την ευαισθησία των τραπεζών από τις επιρροές εξωτερικών γεγονότων.

Όσον αφορά το μακροοικονομικό παράγοντα της ανεργίας, αυτός επηρεάζει επίσης αρνητικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Όσο αυξάνεται η ανεργία, τόσο αυξάνεται η οικονομική δυσκολία των δανειοληπτών να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Το γεγονός αυτό ισχύει όχι μόνο για τα φυσικά πρόσωπα, αλλά και για τις οικονομικές οντότητες. Αύξηση της ανεργίας, σημαίνει αντίστοιχα και μείωση της ζήτησης για προϊόντα, κάτι που επηρεάζει αρνητικά τα έσοδα των επιχειρήσεων.

Οι μακροοικονομικοί παράγοντες, λοιπόν, λειτουργούν ως εξωγενείς επιρροές για τις τράπεζες. Από την άλλη πλευρά, όμως, υπάρχουν και οι τραπεζικοί παράγοντες, οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν. Παραδείγματα αυτών είναι η κεφαλαιακή επάρκεια, η ρευστότητα, η διοίκηση κ.ά. Οι Erdinc και Abazi (2014)

στην ίδια έρευνα, παρατήρησαν ότι τα τραπεζικά ιδρύματα με καλύτερη διοίκηση, διενεργούν και καλύτερη αξιολόγηση δανείων. Συνεπώς, αποφεύγουν τα μεγάλα ποσοστά των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Οι Messai και Jouini (2013) εξέτασαν τους παράγοντες των μη εξυπηρετούμενων δανείων 85 συνολικά τραπεζών της Ιταλίας, της Ελλάδας και της Ισπανίας, για το χρονικό εύρος μεταξύ 2004 και 2008. Οι ερευνητές επέλεξαν τις τρεις αυτές χώρες, καθ' ότι είναι οι τρεις κύριες ευρωπαϊκές χώρες που υπέστησαν οικονομικά προβλήματα, λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Για να προσδιορίσουν τους παράγοντες, χρησιμοποίησαν στο μοντέλο τους τρεις μακροοικονομικές μεταβλητές και τρεις μεταβλητές σχετικές με τις τράπεζες.

Τα συμπεράσματα που συνήγαγαν είναι ότι η αύξηση του Α.Ε.Π. και ο δείκτης αποδοτικότητας των περιουσιακών στοιχείων (Return on Assets – ROA) των τραπεζών έχουν αρνητικό αντίκτυπο στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Αντιθέτως, η αύξηση της ανεργίας και του πραγματικού επιτοκίου έχουν θετική επιρροή στα απομειωμένα δάνεια. Επίσης, με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αυξάνονται και οι προβλέψεις που διενεργούν οι τράπεζες. Επομένως, τα τραπεζικά ιδρύματα οφείλουν να λαμβάνουν υπ' όψιν διάφορες μεταβλητές, όταν χορηγούν δάνεια, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία περισσότερων μη εξυπηρετούμενων δανείων, αλλά και να μειωθεί όσο είναι δυνατόν το υφιστάμενο επίπεδο αυτών.

Οι Berger και DeYoung (1997) διεξήγαγαν μία έρευνα για τις αμερικανικές εμπορικές τράπεζες, για τα έτη 1985 έως 1994, όσον αφορά τα προβληματικά δάνεια σε σχέση με την αποδοτικότητα του κόστους (cost efficiency). Στην έρευνά τους αναλύουν διεξοδικά τέσσερις υποθέσεις σχετικά με τους τραπεζικούς παράγοντες για την έρευνά τους.

Η πρώτη υπόθεση είναι η «κακοτυχία» (Bad Luck). Σύμφωνα με αυτήν την υπόθεση, η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων οφείλεται σε εξωτερικά γεγονότα. Αυτή η αύξηση οδηγεί με τη σειρά της στην αύξηση των λειτουργικών κοστών των τραπεζών. Ακόμα, η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων οδηγεί σε μείωση της αποδοτικότητας του κόστους.

Η δεύτερη υπόθεση είναι η «κακή διοίκηση» (Bad Management). Σύμφωνα με αυτήν, η μειωμένη αποδοτικότητα κόστους σημαίνει ότι η διοίκηση ακολουθεί λανθασμένες πρακτικές σε σχέση με τις λειτουργίες, αλλά και σε σχέση με το χαρτοφυλάκιο των δανείων. Η διοίκηση, δηλαδή, δεν ασκεί τον απαιτούμενο έλεγχο στα λειτουργικά έξοδα και στα δάνεια, και αυτό με τη σειρά του οδηγεί σε μείωση

της αποδοτικότητας του κόστους. Κατ' επέκταση, αυξάνονται τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Επιπλέον, σε αυτήν την υπόθεση, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά των «κακών διοικητών» των τραπεζών.

Η τρίτη υπόθεση είναι η «αμέλεια» (skimping). Σύμφωνα με αυτήν, μία τράπεζα που θέλει να μεγιστοποιήσει τα μακροπρόθεσμα κέρδη, μειώνει τα βραχυπρόθεσμα κόστη, αμελώντας τους πόρους που χρειάζονται για την παρακολούθηση των δανείων και προκαλώντας με αυτόν τον τρόπο μεγαλύτερο πρόβλημα στα μελλοντικά δάνεια και κόστη.

Η τέταρτη υπόθεση είναι ο «ηθικός κίνδυνος» (moral hazard). Σύμφωνα με αυτήν, οι τράπεζες, οι οποίες έχουν σχετικά χαμηλό κεφάλαιο, ανταποκρίνονται στα κίνητρα του ηθικού κινδύνου μέσω της αύξησης του κινδύνου του δανειακού χαρτοφυλακίου τους, γεγονός το οποίο μελλοντικά προκαλεί υψηλότερα ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Οι παραπάνω υποθέσεις δεν αλληλοσυγκρούονται μεταξύ τους. Μία τράπεζα μπορεί να υφίσταται από έναν έως και όλους τους τέσσερις προαναφερθέντες παράγοντες. Δύναται, λόγω χάρη, να έχει απώλεια κεφαλαίου λόγω «κακοτυχίας» ενώ ταυτόχρονα, λόγω «κακής διοίκησης», να οδηγηθεί σε «αμέλεια» και στα κίνητρα του «ηθικού κινδύνου» λαμβάνοντας τα σχετικά ρίσκα.

2.6 Βασιλεία

2.6.1 Το ιστορικό πλαίσιο της Βασιλείας.

Οι δυσμενείς συνέπειες των δύο Παγκοσμίων Πολέμων ήταν εμφανείς σε όλους τους τομείς. Ένας από αυτούς ήταν ο οικονομικός τομέας, ο οποίος λόγω της αστάθειας που παρουσίαζε μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, αποτέλεσε μία από τις αιτίες για την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Τον Ιούλιο του 1944, 44 έθνη αποφάσισαν για τη δημιουργία ενός νέου συστήματος σταθερών ισοτιμιών. Το σύστημα αυτό ονομάστηκε Bretton Woods και πήρε το όνομά του από την ομώνυμη περιοχή του New Hampshire στις Η.Π.Α., όπου και έγινε η διάσκεψη. Τότε δημιουργήθηκε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η γνωστή σε εμάς σήμερα Παγκόσμια Τράπεζα.

Το σύστημα αυτό ήταν ένα σύστημα ισοτιμιών, προκειμένου να υπάρχει μία ισορροπία στην παγκόσμια οικονομία, καθώς μέχρι τότε υπήρχε τρομερό πρόβλημα σε αυτήν εξαιτίας των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, αλλά και εξαιτίας της μεγάλης οικονομικής κρίσης – «κραχ» του 1929. Με το σύστημα αυτό επιχειρήθηκε η

εξασφάλιση των σταθερών ισοτιμιών, η αποφυγή ακραίων υποτιμήσεων των νομισμάτων των εμπλεκόμενων χωρών, καθώς και η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, συστάθηκε με σκοπό να παρακολουθεί τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και να δανείζει τις χώρες με ελλειμματικό ισοζύγιο. Όσον αφορά την Παγκόσμια Τράπεζα, αυτή ήταν υπεύθυνη για την οικονομική ενίσχυση των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, προκειμένου να ενισχύσουν την οικονομία τους μετά και το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το σύστημα Bretton Woods έγινε πλήρως αποτελεσματικό το 1958. Οι χώρες είχαν ως ισοτιμία το δολάριο, το οποίο ήταν μετατρέψιμο σε χρυσό. Τη δεκαετία του 1960 παρουσιάστηκαν προβλήματα. Το αμερικανικό δολάριο ήταν υπερτιμημένο σε σχέση με το χρυσό ενώ παράλληλα τα ισοζύγια ήταν ελλειμματικά. Έτσι, τον Αύγουστο του 1971, ο Πρόεδρος Richard Nixon ανακοίνωσε την προσωρινή αναστολή της μετατρεψιμότητας του δολαρίου σε χρυσό. Παρ' όλα αυτά, κατεβλήθη μια προσπάθεια να διορθωθούν και να επαναφερθούν οι ισοτιμίες, χωρίς ωστόσο να αποφέρει καρπούς.

Μέχρι το Μάρτιο του 1973 τα κυριότερα συναλλάγματα αλληλοκαλύπτονταν. Μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods, πολλές τράπεζες υπέστησαν μεγάλες ζημιές σε σχέση με τα ξένα συναλλάγματα. Στις 26 Ιουνίου 1974 έκλεισε η γερμανική τράπεζα Bankhaus Herstatt, λόγω του ότι το ξένο συνάλλαγμα ήταν τρεις φορές περισσότερο από το κεφάλαιό της. Το γεγονός αυτό επηρέασε αρνητικά τις τράπεζες διεθνώς, κυρίως δε εκείνες που συναλλάσσονταν με τη Bankhaus Herstatt. Τον Οκτώβριο του 1974 έκλεισε και η αμερικανική τράπεζα Franklin National Bank of New York , για τον ίδιο λόγο.

Τα συμβάντα αυτά προκάλεσαν ανησυχίες διεθνώς και θεωρήθηκε ότι έπρεπε να ληφθούν άμεσα ορισμένα δραστικά μέτρα. Οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών της ομάδας των δέκα (10) χωρών (Group of 10 - G10) αποφάσισαν να συστήσουν την Τραπεζική Επιτροπή Εποπτείας της Βασιλείας. Το όνομα αυτό προέκυψε από την ομώνυμη πόλη της Ελβετίας, τη Βασιλεία. Η ομάδα των χωρών που συμμετείχαν στη διάσκεψη αποτελείτο αλφαβητικά από το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελβετία, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιαπωνία, την Ιταλία, τον Καναδά, την Ολλανδία και τη Σουηδία.

Η Επιτροπή συστάθηκε με σκοπό να υπάρχει συνεργασία και συνεννόηση μεταξύ των χωρών-μελών της σε θέματα που αφορούσαν τον έλεγχο και την εποπτεία

των τραπεζών. Επιπλέον, βελτιώνοντας την εποπτεία βελτιωνόταν και η οικονομική σταθερότητα και γενικότερα διασφαλιζόταν η ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, γεγονός σημαντικό για την εποχή, λαμβάνοντας υπ' όψιν και τα προαναφερόμενα.

2.6.2 Βασιλεία I.

Η Συνθήκη της Βασιλείας I (Basel Accord I) συνήφθη το 1988. Ήταν η πρώτη, την οποία εξέδωσε η Επιτροπή. Η Συνθήκη αναφερόταν στους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας για την εποπτεία πιστωτικού κινδύνου των τραπεζών. Σε αυτήν ορίζονταν οι έννοιες του κεφαλαίου (capital), των συντελεστών κινδύνου (risk weights) και της κεφαλαιακής επάρκειας (capital adequacy).

Σύμφωνα με τη Συνθήκη το κεφάλαιο αποτελείται από τα βασικά κεφάλαια και τα συμπληρωματικά κεφάλαια. Όσον αφορά τους συντελεστές κινδύνου για τα περιουσιακά στοιχεία (Risk-Weighted Assets – RWA) των τραπεζών, δείχνουν τον πιστωτικό κίνδυνο των στοιχείων αυτών και διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη είναι τα στοιχεία μηδενικού κινδύνου (0%). Στη δεύτερη εμπίπτουν τα στοιχεία χαμηλού κινδύνου (20%). Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν τα στοιχεία μεσαίου κινδύνου (50%) και στην τέταρτη κατηγορία υπάγονται τα στοιχεία υψηλού κινδύνου (100%).

Με τη Βασιλεία I μπήκαν τα θεμέλια για την κεφαλαιακή επάρκεια. Κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών σημαίνει ότι οι τράπεζες οφείλουν να έχουν ένα ελάχιστο ποσό κεφαλαίων και περιουσιακών στοιχείων σταθμισμένων με τους συντελεστές κινδύνου (RWA). Συγκεκριμένα η κεφαλαιακή επάρκεια πρέπει να ισούται τουλάχιστον με **8%**, όταν εκφράζει το λόγο των **συνολικών κεφαλαίων** προς τα περιουσιακά στοιχεία, σταθμισμένα με το επίπεδο κινδύνου. Αντίθετα, πρέπει να είναι τουλάχιστον **4%**, όταν εκφράζονται ως ο λόγος μεταξύ των **βασικών κεφαλαίων** και των περιουσιακών στοιχείων, σταθμισμένων και πάλι με το επίπεδο κινδύνου. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας είναι:

$$k = \text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια} / \text{Σύνολο σταθμισμένων κατά κίνδυνο ανοιγμάτων}$$

Το «k» συμβολίζει το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Τα Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια ισούνται με τα Βασικά Κεφάλαια (Tier 1) και τα Συμπληρωματικά Κεφάλαια (Tier 2). Βασικά Κεφάλαια είναι το Μετοχικό Κεφάλαιο, τα Αποθεματικά, τα κέρδη κ.ά. Από την άλλη, ως συμπληρωματικά κεφάλαια λογίζονται τα

αποθεματικά αναπροσαρμογής (revaluation reserves), μη δημοσιοποιημένα αποθεματικά (undisclosed reserves), μακροπρόθεσμο χρέος μειωμένης εξασφάλισης (subordinated term debt) κ.ά.

Η συμβολή αυτού του εποπτικού πλαισίου, λοιπόν, ήταν πολύ σημαντική, ιδιαίτερα όσον αφορά τη φερεγγυότητα των τραπεζών. Ακόμα, χάρη σε αυτό προωθήθηκαν και αναπτύχθηκαν νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες. Ωστόσο, υπήρχαν ορισμένες σημαντικές αδυναμίες, οι οποίες έδειχναν ότι τελικά η Βασιλεία I δεν ήταν τέλεια (Shakdwipee & Mehta, 2017).

Μία από τις βασικότερες αδυναμίες που πρέπει να επισημανθεί, είναι πως υπό το εν λόγω πλαίσιο καλύπτεται μόνο ο πιστωτικός κίνδυνος. Άλλοι κίνδυνοι, όπως ο λειτουργικός και ο στρατηγικός κίνδυνος, δεν αναφέρονται σε αυτό το πλαίσιο. Επίσης, ο κίνδυνος της αγοράς δε συμπεριλαμβάνεται. Παρ' όλα αυτά, το 1996 εκδόθηκε μία τροπολογία (Market Risk Amendment), η οποία και ενέταξε τον κίνδυνο της αγοράς στο υφιστάμενο πλαίσιο. Σε αυτήν την τροπολογία, εκτός των άλλων, περιγράφονταν και δύο εναλλακτικοί τρόποι μέτρησης του κινδύνου της αγοράς, η τυποποιημένη προσέγγιση (standardised approach) και η μέθοδος των εσωτερικών μοντέλων (internal models approach).

Επιπλέον, η Βασιλεία I είναι ανεπαρκής όσον αφορά την αξιολόγησή των κινδύνων, όπως επίσης είναι ανεπαρκής σε σχέση με τις τεχνικές μείωσής τους. Αγνοεί, επιπροσθέτως, τα διαφορετικά επίπεδα του κινδύνου που εξαρτώνται από τις εκάστοτε μακροοικονομικές συνθήκες.

Πέρα από τα παραπάνω, η Βασιλεία I διακατέχεται από αρκετές επιπλέον αδυναμίες. Το σκεπτικό της στηρίζεται κυρίως στην κεφαλαιακή επάρκεια που οι τράπεζες οφείλουν να έχουν, προκειμένου να διαφυλάσσεται η ομαλή τους λειτουργία και να αποφεύγονται πιθανοί κίνδυνοι. Ωστόσο, παραβλέπει τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούν οι διοικήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων σχετικά με τη διαχείριση του κινδύνου. Για αυτόν το λόγο, η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε στη διαμόρφωση μίας νέας συνθήκης, η οποία θα κάλυπτε τα μειονεκτήματα της προηγούμενης. Η νέα αυτή συνθήκη ήταν η Βασιλεία II.

2.6.3 Βασιλεία II.

Η Συνθήκη της Βασιλείας II δημοσιεύτηκε αρχικά το 2004, αλλά τέθηκε σε εφαρμογή το 2007. Σκοπός της συνθήκης ήταν να συμπληρώσει τους κανόνες της Βασιλείας I σχετικά με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και να θέσει ορισμένους κανόνες

όσον αφορά την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας. Η Βασιλεία II στηρίζεται σε τρεις πυλώνες.

Ο **πρώτος πυλώνας** αφορά τις **ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις**. Περιγράφονται δε, σε αυτόν, οι μεθοδολογίες υπολογισμού των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας, όπως στη Βασιλεία I, έτσι και εδώ, πρέπει να ισούται τουλάχιστον με 8%. Στη συγκεκριμένη όμως συνθήκη λαμβάνονται υπ' όψιν άλλοι δύο σημαντικοί κίνδυνοι, εκτός του πιστωτικού, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κίνδυνος της αγοράς.

Ο **δεύτερος πυλώνας** αφορά τις **διαδικασίες εποπτικής αξιολόγησης** των δραστηριοτήτων των τραπεζών. Γενικά, αναλύονται οι διαδικασίες αξιολόγησης της εσωτερικής απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων, τα συστήματα ελέγχου και μέτρησης των κινδύνων και οι άμεσες παρεμβάσεις που πρέπει να γίνονται για να αποφευχθεί η μείωση του κεφαλαίου.

Ο **τρίτος πυλώνας** αφορά την **πειθαρχία της αγοράς**. Στόχος είναι η προώθηση της διαφάνειας με τη γνωστοποίηση διάφορων πληροφοριών από τα τραπεζικά ιδρύματα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, σχετικά με τις δράσεις τους όσον αφορά κυρίως τη διαχείριση των κινδύνων και την κεφαλαιακή επάρκεια.

Επομένως, γίνεται φανερό ότι η Βασιλεία II καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα θεμάτων των τραπεζών. Επιπλέον, επισημαίνεται η σημαντικότητα και των υπόλοιπων κινδύνων, πέραν του πιστωτικού. Για να υπολογιστεί ο πιστωτικός κίνδυνος, η Βασιλεία II προτείνει τρεις μεθόδους.

Η πρώτη μέθοδος είναι η **τυποποιημένη προσέγγιση** (standardised approach). Είναι όμοια με εκείνη που προτείνει η Βασιλεία I, αλλά διαφέρει σε ορισμένα σημεία, όπως στο ότι χρησιμοποιεί χρηματοοικονομικά μέσα προορισμένα να ελέγχουν αφ' ενός τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των ιδρυμάτων και αφ' ετέρου, βεβαίως, τον πιστωτικό κίνδυνο.

Η δεύτερη μέθοδος είναι η **προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων** (IRB approach). Με αυτήν τη μέθοδο οι τράπεζες χρησιμοποιούν ένα δικό τους σύστημα διαβάθμισης και εκτιμήσεων σχετικά με την πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων των δανειοληπτών.

Η τρίτη μέθοδος είναι η **εξελιγμένη προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων** (Advanced IRB approach). Σύμφωνα με αυτήν τη μέθοδο, οι τράπεζες χρησιμοποιούν εσωτερικές εκτιμήσεις για τη μέτρηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων με βάση τα εσωτερικά υποδείγματα και μακροχρόνιες βάσεις δεδομένων.

Παρ' όλα αυτά, η Βασιλεία II αποδείχτηκε ότι είχε τις δικές της αδυναμίες, οι οποίες αναδείχθηκαν και λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008. Αρχικά, τα πιστωτικά ιδρύματα ένιωθαν «ασφάλεια» ακολουθώντας το πλαίσιο αυτό και πίστευαν ότι δε θα επηρεάζονταν από την κρίση. Επιπλέον, οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης έκαναν λάθος εκτιμήσεις για διάφορα καινοτόμα χρηματοοικονομικά στοιχεία. Έτσι, αν για παράδειγμα μία υποχρέωση είχε καλή αξιολόγηση, ενώ στην πραγματικότητα θα έπρεπε να αξιολογηθεί διαφορετικά, οι τράπεζες θα είχαν λιγότερο κεφάλαιο διαθέσιμο, για να την καλύψουν σε περίπτωση αθέτησης, σε σχέση με το απαιτούμενο.

Μία βασική αδυναμία, όμως, που διαπιστώνεται και στις δύο μέχρι πρότινος προηγούμενες συνθήκες της Βασιλείας είναι, ότι προσέγγιζαν την έννοια της φερεγγυότητας κάθε τράπεζας ως ανεξάρτητη. Η κρίση όμως έδειξε, ότι η κάθε μονάδα επηρεάζει την άλλη. Μία μεγάλη τράπεζα όταν υφίσταται κλυδωνισμούς, αναπόφευκτα συμπαρασύρει και τους αντισυμβαλλόμενους της. Τρανό παράδειγμα είναι η περίπτωση της Lehman Brothers. Για αυτούς τους λόγους η Επιτροπή της Βασιλείας οδηγήθηκε στη διαμόρφωση μίας νέας συνθήκης, της Συνθήκης της Βασιλείας III.

2.6.4 Βασιλεία III.

Η Συνθήκη της Βασιλείας III συμφωνήθηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας το 2010, ενώ ως χρόνος ολοκλήρωσής της νοείται το 2019. Μέχρι στιγμής είναι η τελευταία Συνθήκη που έχει εκδώσει η Επιτροπή της Βασιλείας.

Όπως προαναφέρθηκε, η Συνθήκη αυτή υλοποιήθηκε, λόγω των δυσμενών συνεπειών της κρίσης στο χρηματοοικονομικό σύστημα, καθ' ότι οι αλλαγές που φέρνει σχετίζονται περισσότερο με την αυστηρότητα των ήδη υπαρχόντων μέτρων. Αλλάζουν, δηλαδή, ορισμένα θέματα όσον αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια, τα τεστ αντοχής (stress tests) σχετικά με τη σταθερότητα και θέματα σε σχέση με τον κίνδυνο της αγοράς.

Η Βασιλεία III εισάγει δύο νέους δείκτες ρευστότητας. Ο πρώτος ονομάζεται Συντελεστής Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio – LCR) και με αυτόν επιδιώκεται η ύπαρξη υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του Ενεργητικού των ιδρυμάτων, για να καλύπτονται οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις τους. Ο δείκτης είναι ο εξής:

$LCR = \text{Υψηλά ρευστοποιήσιμα στοιχεία Ενεργητικού} / \text{Καθαρές ταμειακές ροές για μία περίοδο αντοχής (stress period) 30 ημερών}$

Ο δείκτης, για να είναι ικανοποιητικός, πρέπει να είναι μεγαλύτερος από το 100%.

Ο δεύτερος δείκτης είναι ο Συντελεστής Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio – NSFR) και με αυτόν επιδιώκεται οι τράπεζες να έχουν σταθερές πηγές χρηματοδότησης για τα περιουσιακά τους στοιχεία που υπερβαίνουν το ένα έτος. Εννοείται ότι στα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών περιλαμβάνονται και τα δάνεια. Ο δείκτης έχει την εξής μορφή:

$NSFR = \text{Διαθέσιμο ποσό σταθερής χρηματοδότησης} / \text{Απαιτούμενο ποσό σταθερής χρηματοδότησης}$

Ο δείκτης, για να είναι ικανοποιητικός, πρέπει να είναι μεγαλύτερος από το 100%.

Ακόμη, με το εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας III αυξάνονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για συμφωνίες επαναγοράς, για κάποιες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες και για τον πιστωτικό κίνδυνο που προκύπτει από τα παράγωγα.

Επομένως, γίνεται φανερό ότι η Συνθήκη της Βασιλείας III έχει σκοπό να δημιουργήσει κίνητρα για τις τράπεζες να ενισχύσουν τις λειτουργίες τους, έτσι ώστε να είναι ικανές να αντιμετωπίζουν συνθήκες όπως η οικονομική κρίση. Επιπλέον, με αυτή διορθώνονται ατέλειες και αδυναμίες των δύο προηγούμενων Συνθηκών.

Μολαταύτα, οι προετοιμασίες για τη Συνθήκη της Βασιλείας IV έχουν αρχίσει. Συγκεκριμένα, το Δεκέμβριο του 2017 η Επιτροπή της Βασιλείας τελειοποίησε ορισμένα θέματα σχετικά με τη Συνθήκη, κάτι που οδήγησε σε συζητήσεις σχετικά με το πώς αυτά θα επηρεάσουν τα RWA, όσο και για το αποτέλεσμα που θα υπάρξει σε σχέση με το κεφάλαιο που θα οφείλουν τα τραπεζικά ιδρύματα να διατηρούν.

3^ο Κεφάλαιο: Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων στις ελληνικές τράπεζες

3.1 Μεθοδολογία

Όπως προαναφέρθηκε, σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη των προβλέψεων που δημιουργούν οι τράπεζες, σχετικά με την απομείωση της αξίας των δανείων, τόσο θεωρητικά, όσο και πρακτικά. Το πρώτο σκέλος αναλύθηκε εκτενώς στα προηγούμενα δύο κεφάλαια, όσον αφορά το θεωρητικό υπόβαθρο των προβλέψεων, καθώς και ως προς το θεσμικό τους πλαίσιο. Το δεύτερο σκέλος αποτελεί αντικείμενο του παρόντος κεφαλαίου.

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να αναδειχθεί η πορεία των προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Επίσης, οι προβλέψεις μελετώνται όχι μόνο μεμονωμένα, αλλά και σε σχέση με τα Ενεργητικά των ομίλων των τραπεζών. Πέραν των προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων, εξετάζονται και οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας του πιστωτικού κινδύνου, οι οποίες λαμβάνονται επίσης υπ' όψιν σε σχέση με τα Ενεργητικά των οντοτήτων.

Προκειμένου να γίνει η μελέτη αυτή, λήφθηκαν ως δείγμα στοιχεία των τεσσάρων συστημικών τραπεζών και μίας μη συστημικής τράπεζας. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα των εξής τραπεζών: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank Ergasias και Attica Bank. Το χρονικό διάστημα που θα μελετηθεί, καλύπτει τα έτη 2007 έως και 2017. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη χρονική περίοδος, προκειμένου να αναδειχθεί η εξέλιξη των προβλέψεων πριν και μετά την οικονομική κρίση. Τα δεδομένα των τραπεζών συλλέχθηκαν από τις ετήσιες εκθέσεις τους και λήφθηκαν στοιχεία από τις οικονομικές καταστάσεις.

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι το ζήτημα των προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων αντικατοπτρίζει καίριες εξελίξεις, που αφορούν τόσο το εγχώριο, όσο και το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, επιχειρείται μία αναλυτική προσέγγιση στα στοιχεία των τελευταίων δέκα ετών, με στόχο να καταδειχθούν οι πολύ σημαντικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στα τραπεζικά ιδρύματα και στις σχέσεις ιδρυμάτων – αντισυμβαλλόμενων.

3.2 Έρευνα – Ανάλυση στοιχείων

3.2.1 Ορισμοί - Ανάλυση των Ενεργητικών των Τραπεζών.

Στο 2^ο Κεφάλαιο αναφέρθηκαν οι Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις, τις οποίες οι επιχειρήσεις, ανάλογα με το μέγεθός τους, είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν. Ο Ισολογισμός παρουσιάζει τη χρηματοοικονομική θέση μίας επιχείρησης για μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Αποτελείται από το Ενεργητικό και το Παθητικό. Το Ενεργητικό δείχνει το σύνολο των αξιών των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, τα οποία δύνανται να αποτιμηθούν και έχουν περιέλθει στην κυριότητά της, μετά από συγκεκριμένα λογιστικά γεγονότα και οτιδήποτε άλλο έχει να λάβει από τρίτους. Από την άλλη πλευρά, ως Παθητικό λογίζεται οτιδήποτε η επιχείρηση οφείλει σε τρίτους (Αποστόλου, 2015).

Στους πίνακες 3.1, 3.2 και 3.3 παρουσιάζονται τα σύνολα των Ενεργητικών των Ομίλων των τραπεζικών ιδρυμάτων, για τα έτη 2007 έως και 2017. Αντίστοιχα, τα ίδια στοιχεία απεικονίζονται παραστατικά στα διαγράμματα 3.1 και 3.2.

Πίνακας 3.1 Σύνολα Ενεργητικών Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	90.385.574.000	101.838.628.000	113.394.183.000	120.744.605.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	46.427.340.000	54.889.856.000	54.279.791.000	57.680.295.000
ALPHA BANK	54.684.289.000	65.269.954.000	69.596.047.000	66.798.315.000
EUROBANK ERGASIAS	68.389.000.000	93.065.000.000	99.856.000.000	87.188.000.000
ATTICA BANK	3.915.606.225	4.520.268.891	5.257.509.909	4.770.229.383

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010

Πίνακας 3.2 Σύνολα Ενεργητικών Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	106.869.989.000	104.798.773.000	110.930.000.000	115.464.000.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	49.352.308.000	70.406.161.000	92.009.592.000	89.289.696.000
ALPHA BANK	59.148.045.000	58.357.325.000	73.697.267.000	72.935.461.000
EUROBANK ERGASIAS	75.782.000.000	60.808.000.000	70.669.000.000	67.494.000.000
ΑΤΤΙΚΑ BANK	4.175.901.993	3.898.279.139	4.054.576.950	3.956.299.351

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014

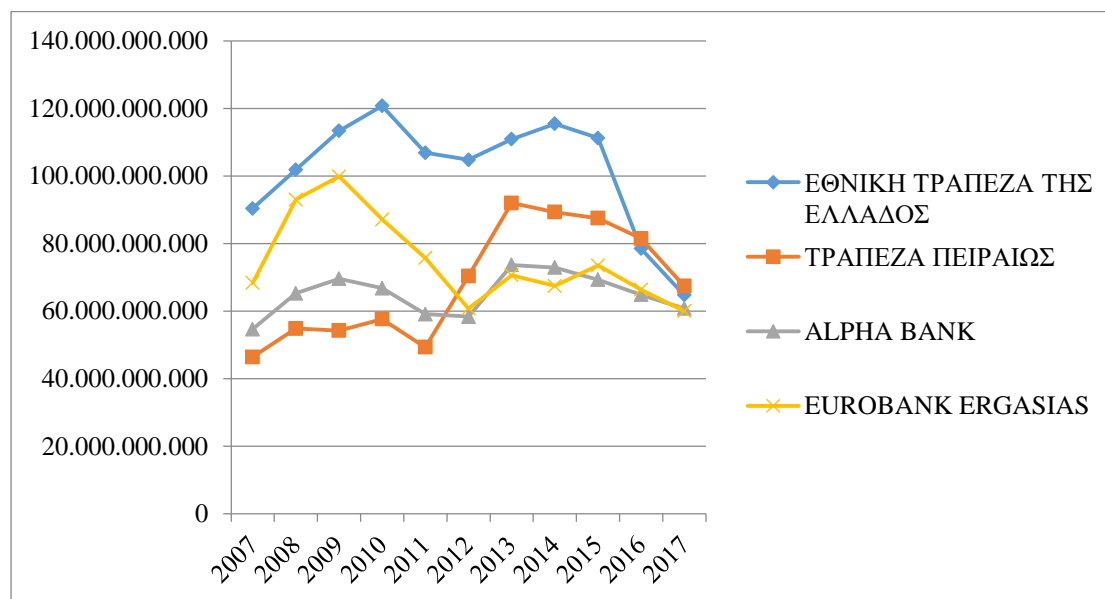
Πίνακας 3.3 Σύνολα Ενεργητικών Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017

	2015	2016	2017
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	111.232.000.000	78.531.000.000	64.768.000.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	87.528.216.000	81.500.534.000	67.416.562.000
ALPHA BANK	69.296.234.000	64.872.266.000	60.813.025.000
EUROBANK ERGASIAS	73.553.000.000	66.393.000.000	60.029.000.000
ΑΤΤΙΚΑ BANK	3.669.255.729	3.611.083.000	3.560.371.000

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017

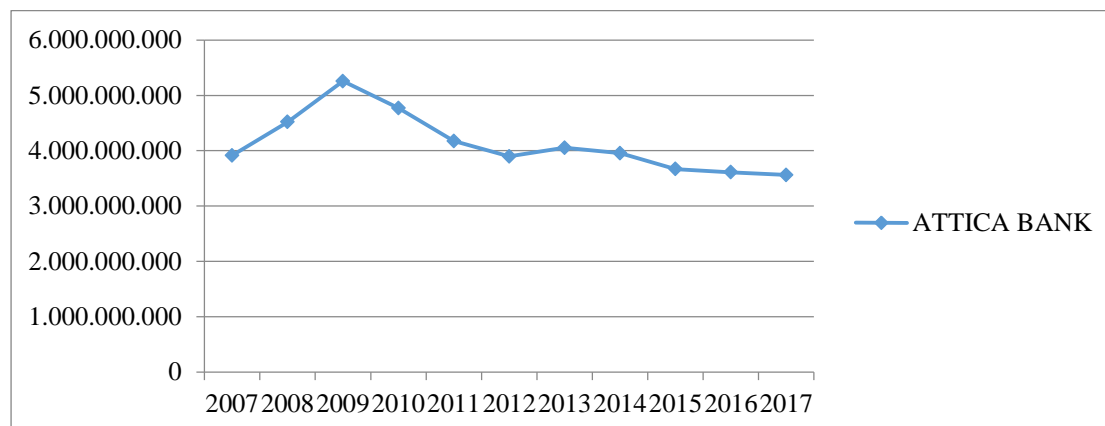

Διάγραμμα 3.1 Η εξέλιξη των συνόλων των Ενεργητικών των Ομίλων των συστημικών τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων συστημικών Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Διάγραμμα 3.2 Η εξέλιξη των συνόλων των Ενεργητικών του Ομίλου της μη συστημικής τράπεζας για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλου Attica Bank για τα έτη 2007-2017

Από τη μία πλευρά, στις συστημικές τράπεζες, παρατηρείται ότι την περίοδο ακμής της κρίσης, από το 2009 έως και το 2010, επιτυγχάνουν υψηλά ποσά Ενεργητικού σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, ιδιαίτερα η Εθνική Τράπεζα και η Τράπεζα Eurobank. Ειδικότερα, όσον αφορά την Εθνική Τράπεζα, παρουσιάζουν μεγάλες αυξήσεις τα εξής στοιχεία: «Ταμείο και διαθέσιμα σε Κεντρικές Τράπεζες», τα οποία από 4,252 δισεκατομμύρια ευρώ αυξήθηκαν σε 7,530 δισεκατομμύρια ευρώ· τα «Δάνεια και Απαιτήσεις κατά Πελατών», τα οποία από 74,752 δισεκατομμύρια ευρώ αυξήθηκαν σε 77,261 δισεκατομμύρια ευρώ και το

«Χαρτοφυλάκιο επενδύσεων», το οποίο από 16,315 δισεκατομμύρια ευρώ αυξήθηκε σε 20,367 δισεκατομμύρια ευρώ. Όσον αφορά την Τράπεζα Eurobank, η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στις «Απαιτήσεις από Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα», οι οποίες από 31,695 εκατομμύρια ευρώ αυξήθηκαν σε 39,828 εκατομμύρια ευρώ.

Αντίθετα, τη μεγαλύτερη πτώση την παρουσιάζουν την περίοδο 2012, εκτός της Τράπεζας Πειραιώς, η οποία φαίνεται ότι άγγιξε το χαμηλότερο Ενεργητικό, για το χρονικό διάστημα που μελετάται, την περίοδο 2011. Πιο συγκεκριμένα, το 2011 η Τράπεζα Πειραιώς παρουσιάζει μείωση σε αρκετά στοιχεία του Ισολογισμού της, ορισμένα εκ των οποίων αξίζει να αναφερθούν ξεχωριστά λόγω της σημαντικής μείωσης που εμφανίζουν. Τα «Δάνεια και απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων» μειώθηκαν από 1,467 δισεκατομμύρια ευρώ σε 316,136 εκατομμύρια ευρώ και τα «Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και χρεωστικούς τίτλους (μετά από προβλέψεις)», από 40,150 δισεκατομμύρια ευρώ μειώθηκαν σε 35,633 δισεκατομμύρια ευρώ.

Ένας λόγος, για τον οποίο η Τράπεζα Πειραιώς αύξησε το Ενεργητικό της το 2012, είναι η εξαγορά του «υγιούς» τμήματος της «Αγροτικής Τράπεζας Ελλάδος» (ΑΤΕ Bank). Επιπρόσθετα, το 2013 το Ενεργητικό της άγγιξε το ποσό των 92 δισεκατομμυρίων ευρώ περίπου, που είναι και το υψηλότερο που εμφανίζει η εν λόγω τράπεζα στην περίοδο που εξετάζεται. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην απορρόφηση των ελληνικών εργασιών των τριών Κυπριακών τραπεζών (Κύπρου, Cyprus Popular Bank CPB και Ελληνικής) και στην απόκτηση της «Millennium Bank». Το 2014 έγινε και η εξαγορά της «Γενικής Τράπεζας» από την Τράπεζα Πειραιώς.

Το 2012 η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος παρουσιάζει σημαντική μείωση σε δύο στοιχεία, στα «Δάνεια και Απαιτήσεις κατά πελατών», τα οποία από 71,496 δισεκατομμύρια ευρώ μειώθηκαν σε 69,135 δισεκατομμύρια ευρώ και το «Χαρτοφυλάκιο Επενδύσεων» το οποίο από 10,688 δισεκατομμύρια ευρώ μειώθηκε σε 8,315 δισεκατομμύρια ευρώ. Όμως, το 2013 αυξήθηκε ξανά το Ενεργητικό της εν λόγω τράπεζας, εξαιτίας της απόκτησης των υγιών περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών «FBB» και «PROBANK».

Η Τράπεζα Alpha Bank παρουσιάζει το χαμηλότερο Ενεργητικό επίσης την περίοδο 2012. Το 2013, όμως, αυτό αυξάνεται ραγδαία λόγω της συγχώνευσής της με την «Εμπορική Τράπεζα».

Η Τράπεζα Eurobank δείχνει σημαντική μείωση του Ενεργητικού της κατά τη χρήση 2012. Το «Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες» από 1,8

δισεκατομμύρια ευρώ μειώθηκε στα 844 εκατομμύρια ευρώ· οι «Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα» από 23,965 δισεκατομμύρια ευρώ μειώθηκαν σε 13,307 δισεκατομμύρια ευρώ και τα «Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες» από 36 δισεκατομμύρια ευρώ μειώθηκαν στα 33,434 δισεκατομμύρια ευρώ. Ωστόσο, από το 2013 και ύστερα το Ενεργητικό χαρακτηρίζεται από μία αύξουσα πορεία, η οποία οφείλεται στην απόκτηση των τραπεζών «Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου» και της «Proton Bank».

Από την άλλη πλευρά, η μη συστημική τράπεζα Attica Bank παρουσιάζει επίσης χαμηλό Ενεργητικό για το έτος 2012. Ωστόσο, το χαμηλότερο ποσό Ενεργητικού που εμφανίζει είναι εκείνο της χρονιάς 2017. Συγκεκριμένα, από τη χρήση 2013 και μετά, το Ενεργητικό του Ομίλου παρουσιάζει συνεχώς φθίνουσα πορεία.

3.2.2 Ανάλυση Προβλέψεων της Απομείωσης για τον Πιστωτικό Κίνδυνο.

Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, ο πιστωτικός κίνδυνος δείχνει την πιθανότητα τα στοιχεία των απαιτήσεων ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος να χάσουν μερικώς ή ολικώς την αρχική τους αξία, λόγω απροθυμίας ή αντικειμενικής αδυναμίας εκ μέρους των πιστούχων να εκπληρώσουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις

Στους παρακάτω πίνακες (3.4 έως 3.6) αναγράφονται οι προβλέψεις που διενήργησαν οι όμιλοι για τα έτη 2007 έως 2017. Αντίστοιχα, οι προβλέψεις αυτές παρουσιάζονται παραστατικά στα διαγράμματα 3.3 και 3.4.

Πίνακας 3.4 Σύνολα Προβλέψεων Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	330.197.000	519.859.000	1.295.172.000	1.450.327.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	115.478.000	386.303.000	488.099.000	596.882.000
ALPHA BANK	226.683.000	541.751.000	676.343.000	884.754.000
EUROBANK	401.000.000	719.000.000	836.000.000	1.362.000.000

ERGASIAS				
ΑΤΤΙΚΑ BANK	30.400.000	34.589.738	34.763.515	42.524.135

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010

Πίνακας 3.5 Σύνολα Προβλέψεων Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	3.439.026.000	2.966.372.000	1.373.000.000	2.865.000.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	3.811.395.000	2.057.154.000	2.363.801.000	3.756.870.000
ALPHA BANK	1.130.317.000	1.668.856.000	1.923.213.000	1.853.205.000
EUROBANK ERGASIAS	1.086.000.000	1.355.000.000	1.587.000.000	1.901.000.000
ΑΤΤΙΚΑ BANK	253.568.766	142.883.953	106.908.545	111.247.262

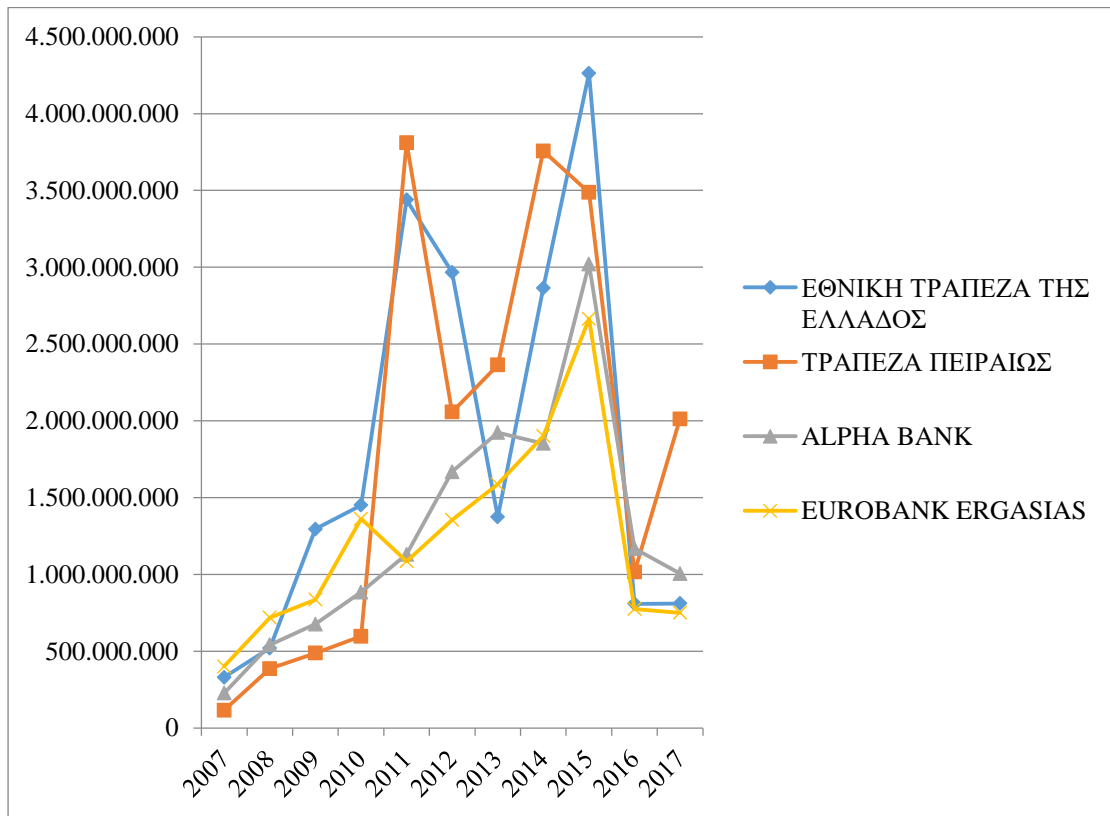
Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014

Πίνακας 3.6 Σύνολα Προβλέψεων Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017

	2015	2016	2017
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	4.263.000.000	809.000.000	811.000.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	3.486.807.000	1.014.620.000	2.012.792.000
ALPHA BANK	3.019.806.000	1.167.953.000	1.005.415.000
EUROBANK ERGASIAS	2.665.000.000	775.000.000	750.000.000
ΑΤΤΙΚΑ BANK	629.006.131	40.096.000	73.500.000

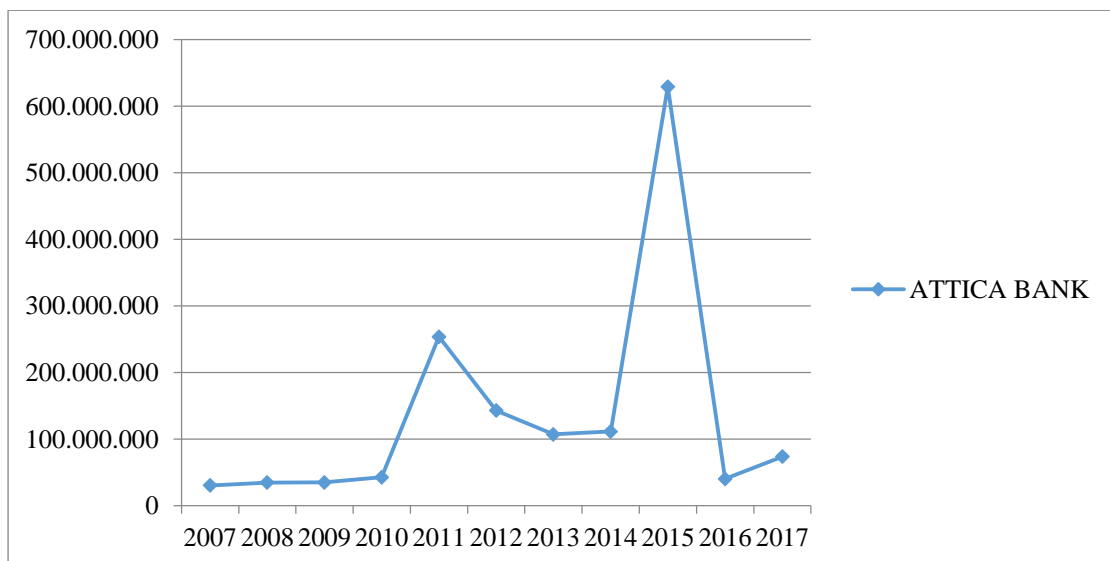
Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017

Διάγραμμα 3.3 Η εξέλιξη των συνόλων των προβλέψεων απομείωσης του πιστωτικού κινδύνου των Ομίλων των συστημικών τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων συστημικών Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Διάγραμμα 3.4 Η εξέλιξη των συνόλων των προβλέψεων απομείωσης του πιστωτικού κινδύνου του Ομίλου της μη συστημικής τράπεζας για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλου Attica Bank για τα έτη 2007-2017

Οι προβλέψεις των πέντε τραπεζών που εξετάζονται, παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις από το έτος 2007 και έπειτα. Ωστόσο, την περίοδο 2011 η Εθνική Τράπεζα και η Τράπεζα Πειραιώς αυξάνουν τις προβλέψεις τους ραγδαία. Το ίδιο συμβαίνει και με την Attica Bank.

Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις απομείωσης πιστωτικού κινδύνου της Εθνικής Τράπεζας από 1.450.327.000 ευρώ, που ήταν το 2010, υπερδιπλασιάστηκαν στα 3.439.026.000 ευρώ το 2011. Αντίστοιχα, στην Τράπεζα Πειραιώς οι προβλέψεις το 2010 ήταν 596.882.000 ευρώ και το 2011 εκτοξεύτηκαν στα 3.811.395.000 ευρώ. Όσον αφορά την Attica Bank οι προβλέψεις που είχε διενεργήσει το 2010 ήταν ύψους 42.524.135 ευρώ και το 2011 ανήλθαν στα 253.568.766 ευρώ.

Οι ανωτέρω αυξήσεις, αλλά και γενικότερα οι αυξημένες ζημίες που υπέστησαν τα πιστωτικά ιδρύματα το έτος 2011, οφείλονται στο πρόγραμμα PSI (Private Sector Involvement). Όπως περιγράφει και το ακρωνύμιο, σε περίοδο οικονομικής κρίσης ενός κράτους παράγοντες του ιδιωτικού τομέα, όπως είναι οι τράπεζες, συμβάλλουν στην απομείωση του δημοσίου χρέους. Βέβαια, παρεπόμενο αυτού είναι να επηρεαστεί και το σύνολο του ιδιωτικού τομέα από την εν λόγω διαδικασία.

Στη Σύνοδο Κορυφής των κρατών – μελών της Ευρωζώνης, που έλαβε χώρα την 21η Ιουλίου 2011, προτάθηκε ένα εθελοντικό πρόγραμμα αντικατάστασης συγκεκριμένων τίτλων έκδοσης του Ελληνικού Δημοσίου, με λήξη το έτος 2020, με νέους τίτλους μεγαλύτερης διάρκειας που θα εκδίδονταν από το Ελληνικό Δημόσιο. Ωστόσο, το πρόγραμμα αυτό δεν εφαρμόστηκε και έτσι, την 26η Οκτωβρίου του 2011, συμφωνήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωζώνης ένα νέο σύνολο μέτρων, εκ των οποίων κάποια αφορούσαν την εθελοντική ανταλλαγή ομολόγων που κατείχαν ιδιώτες επενδυτές, με νέα ομόλογα μειωμένης ονομαστικής αξίας κατά 50%. Σκοπός του προγράμματος αυτού ήταν η διασφάλιση απομείωσης της σχέσης του ελληνικού χρέους προς το Α.Ε.Π., με στόχο να φτάσει το 120% έως το 2020. Στις 24 Φεβρουαρίου 2012 το Υπουργείο Οικονομικών εξέδωσε τις προσκλήσεις και πληροφοριακά δελτία στους κατόχους των ομολόγων που συμμετείχαν στο εν λόγω πρόγραμμα, για να τα ανταλλάξουν. Στην πρόσκληση συμπεριλαμβάνονταν και οι όροι ανταλλαγής των ομολόγων.

Από την άλλη πλευρά, παρατηρείται πτώση στις προβλέψεις για την Εθνική Τράπεζα, την Τράπεζα Πειραιώς και την Attica Bank. Μολαταύτα, η Εθνική Τράπεζα παρουσιάζει τη μεγαλύτερη πτώση της στο συγκεκριμένο τομέα το 2013. Το 2012 οι

προβλέψεις που διενεργεί ανέρχονται στα 2.966.372.000 ευρώ, ενώ το 2013 στα 1.373.000.000 ευρώ. Η Τράπεζα Πειραιώς, το 2012, μείωσε τις προβλέψεις της στα 2.057.154.000 ευρώ και η Attica Bank στα 142.883.953 ευρώ.

Το 2015 οι προβλέψεις απομείωσης πιστωτικού κινδύνου, τις οποίες διενεργεί η Attica Bank, εκτοξεύονται στα 629.006.131 ευρώ. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, οι «Προβλέψεις για επισφαλείς χορηγήσεις» αυξήθηκαν από τα 109.993.301 ευρώ, που ήταν το 2014, στα 628.000.000 ευρώ.

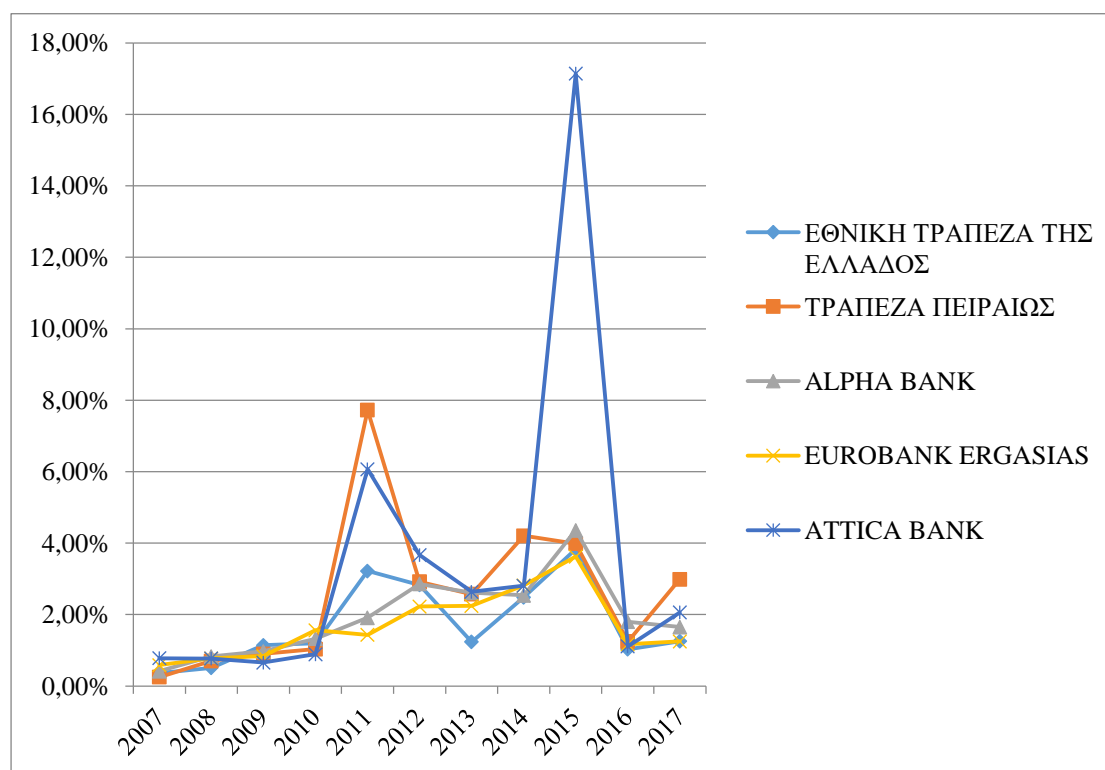
Στον παρακάτω πίνακα (3.7) εκφράζονται οι συνολικές προβλέψεις των ομίλων ως ποσοστά των ενεργητικών κάθε έτους. Αντίστοιχα το διάγραμμα 3.5 δείχνει την εξέλιξη αυτή.

Πίνακας 3.7 Ποσοστά συνολικών Προβλέψεων σε σχέση με τα σύνολα των Ενεργητικών των Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ	0,37%	0,51%	1,14%	1,2%	3,22%	2,83%	1,24%	2,49%	3,83%	1,03%	1,25%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,25%	0,7%	0,9%	1,03%	7,72%	2,92%	2,57%	4,21%	3,99%	1,24%	2,99%
ALPHA BANK	0,41%	0,83%	0,97%	1,32%	1,91%	2,86%	2,61%	2,54%	4,36%	1,8%	1,65%
EUROBANK ERGASIAS	0,59%	0,77%	0,84%	1,56%	1,43%	2,23%	2,25%	2,82%	3,62%	1,17%	1,25%
ΑΤΤΙCΑ BANK	0,78%	0,77%	0,66%	0,89%	6,07%	3,67%	2,64%	2,81%	17,14%	1,11%	2,06%

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Διάγραμμα 3.5 Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας του πιστωτικού κινδύνου εκφρασμένες ως ποσοστά των Ενεργητικών των Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Από τα ανωτέρω παρατηρείται ότι οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας του πιστωτικού κινδύνου αποτελούν ένα μικρό μόνο κομμάτι του ενεργητικού των ομίλων. Το 2011, η Τράπεζα Πειραιώς φαίνεται να αγγίζει το υψηλότερο ποσοστό των προβλέψεων αυτών σε σχέση με το ενεργητικό, το οποίο είναι 7,72%. Οι υπόλοιπες συστημικές τράπεζες φαίνεται να φτάνουν το κορυφαίο τους σημείο το έτος 2015.

Από την άλλη πλευρά, αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό που φτάνει η Attica Bank το 2015, το οποίο ανέρχεται στο 17,14%. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας του πιστωτικού κινδύνου αυξήθηκαν ραγδαία από το έτος 2014 στο έτος 2015. Επομένως, λογικό είναι το ποσοστό που προκύπτει να είναι αρκετά μεγάλο σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

3.2.3 Ανάλυση Συσσωρευμένων Προβλέψεων Απομείωσης της αξίας των δανείων.

Σύμφωνα με τον ορισμό για τις προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων (LLP) που αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, οι προβλέψεις αυτές δημιουργούνται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου τα ίδια να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν αναμενόμενες ζημιές ή αλλιώς τον πιστωτικό κίνδυνο.

Στους παρακάτω πίνακες (3.8 έως 3.10) αναγράφονται οι προβλέψεις που διενήργησαν οι όμιλοι για τα έτη 2007 έως 2017. Αντίστοιχα, οι προβλέψεις αυτές παρουσιάζονται παραστατικά στα διαγράμματα 3.6 και 3.7.

Πίνακας 3.8 Συσσωρευμένες Προβλέψεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1.558.492.000	1.620.423.000	2.459.171.000	3.561.619.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	416.024.000	702.987.000	994.970.000	1.433.077.000
ALPHA BANK	840.594.000	1.275.994.000	1.642.808.000	2.219.992.000
EUROBANK ERGASIAS	1.031.000.000	1.184.000.000	1.317.000.000	2.329.000.000
ΑΤΤΙΚΑ BANK	115.050.939	131.821.409	151.733.945	182.321.164

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2010

Πίνακας 3.9 Συσσωρευμένες Προβλέψεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	7.119.590.000	7.769.846.000	8.853.000.000	10.574.000.000
ΤΡΑΠΕΖΑ	4.748.888.000	3.832.964.000	5.708.773.000	7.831.096.000

ΠΕΙΡΑΙΩΣ				
ALPHA BANK	4.871.786.000	4.606.907.000	6.956.134.000	8.830.277.000
EUROBANK ERGASIAS	2.744.000.000	3.823.000.000	6.721.000.000	7.996.000.000
ATTICA BANK	256.802.064	361.805.665	436.378.073	546.302.913

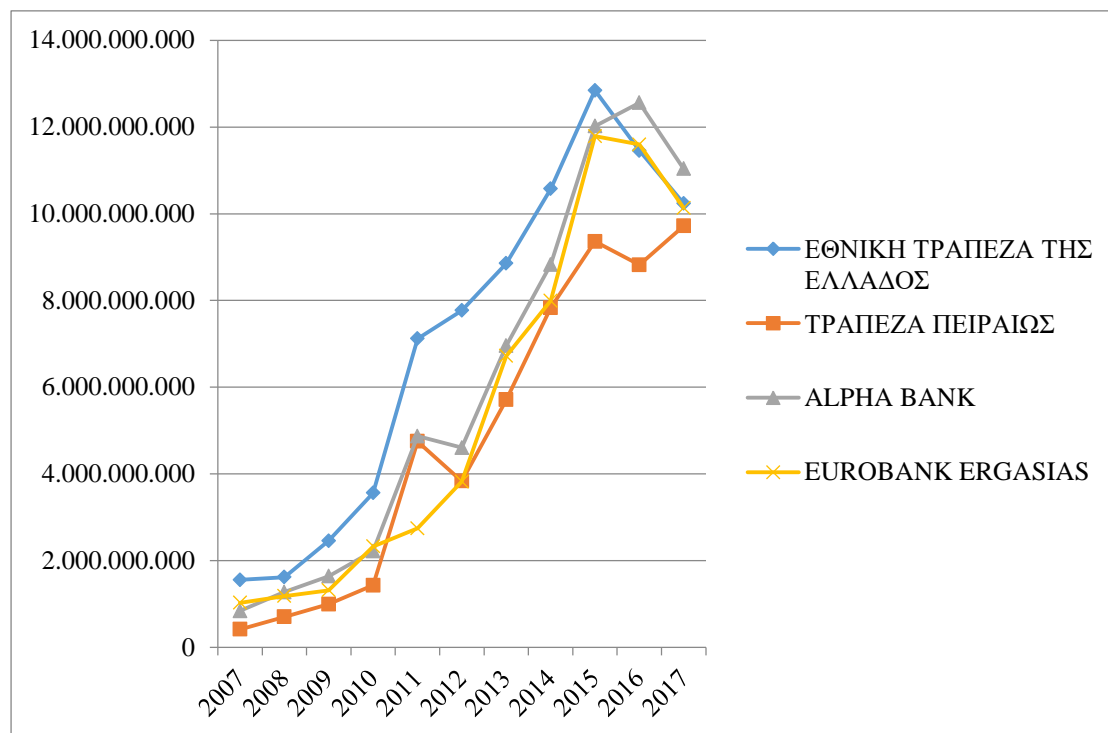
Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2011-2014

Πίνακας 3.10 Συσσωρευμένες Προβλέψεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017

	2015	2016	2017
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	12.843.000.000	11.457.000.000	10.239.000.000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	9.359.122.000	8.820.157.000	9.718.970.000
ALPHA BANK	12.021.755.000	12.558.253.000	11.038.284.000
EUROBANK ERGASIAS	11.790.000.000	11.598.000.000	10.134.000.000
ATTICA BANK	1.170.188.184	1.207.658.000	474.667.000

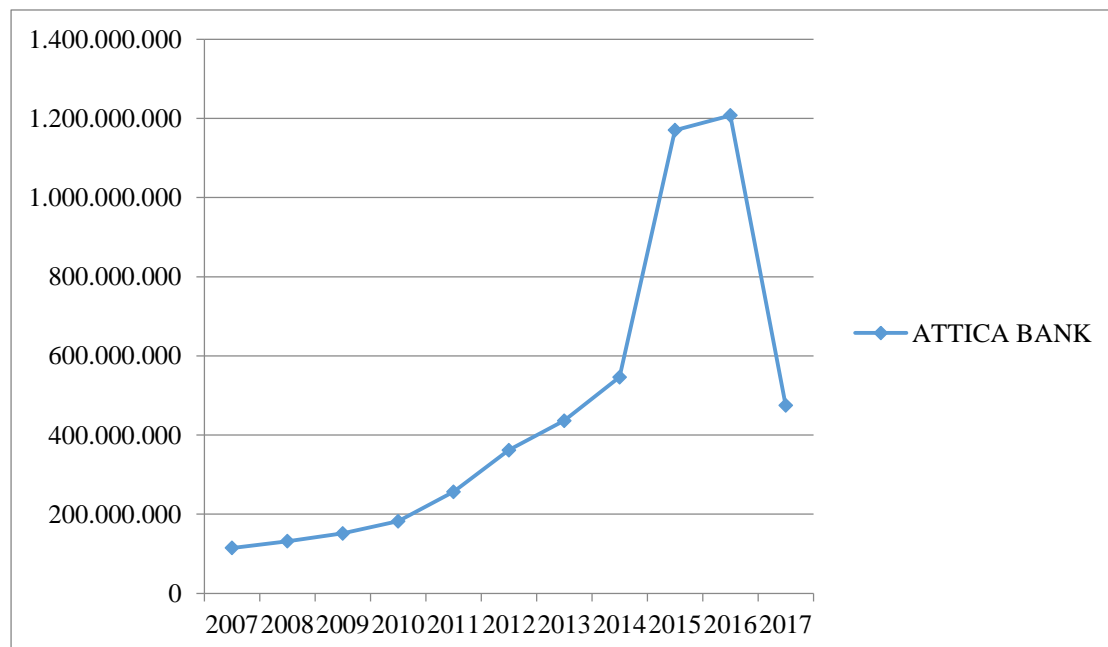
Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2015-2017

Διάγραμμα 3.6 Η εξέλιξη των συσσωρευμένων προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων των Ομίλων των συστημικών τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων συστημικών Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Διάγραμμα 3.7 Η εξέλιξη των συσσωρευμένων προβλέψεων απομείωσης της αξίας των δανείων του Ομίλου της μη συστημικής τράπεζας για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλου Attica Bank για τα έτη 2007-2017

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, παρατηρείται μία συνεχής αύξηση των προβλέψεων που δημιουργούν τα πιστωτικά ιδρύματα, με κορυφαίο σημείο τα έτη 2015 και 2016. Αντίθετα, το 2017 παρατηρείται μία ελαφρά πτώση για τις συστημικές τράπεζες και μία εξέχουσας σημασίας πτώση για τη μη συστημική τράπεζα.

Η Εθνική Τράπεζα, το 2007, διενήργησε προβλέψεις ύψους 1,5 δισεκατομμυρίων ευρώ περίπου. Το 2010, οπότε και η κρίση ήταν πλέον εμφανής, το ποσό αυτό υπερδιπλασιάστηκε στα 3,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Η Τράπεζα Πειραιώς για τις ίδιες περιόδους υπερτριπλασίασε τις προβλέψεις της από 416 εκατομμύρια ευρώ στα 1,4 δισεκατομμύρια ευρώ. Η Alpha Bank, επίσης, σχεδόν τριπλασίασε τις προβλέψεις της από 840 εκατομμύρια ευρώ στα 2,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Η Eurobank διπλασίασε τις προβλέψεις της από 1 δισεκατομμύριο ευρώ στα 2 δισεκατομμύρια ευρώ. Η Attica Bank δε σημείωσε σημαντική αύξηση στις προβλέψεις της για το διάστημα αυτό, καθώς το 2007 οι προβλέψεις άγγιζαν τα 115 εκατομμύρια ευρώ και το 2010 τα 182 εκατομμύρια ευρώ.

Το έτος 2011 παρατηρείται ακόμα μεγαλύτερη άνοδος στις προβλέψεις σε σχέση με το έτος 2010. Ειδικότερα, οι τράπεζες μέσα σε ένα χρόνο σχεδόν διπλασίασαν τις προβλέψεις τους, εκτός της Eurobank, η οποία δεν παρουσίασε σημαντική αύξηση. Το έτος 2012, οι προβλέψεις παρέμειναν σε παρόμοια επίπεδα με το προηγούμενο έτος, εκτός από εκείνες της Eurobank, η οποία αύξησε τις προβλέψεις της κατά 1 δισεκατομμύριο ευρώ και εκείνες της Attica Bank, η οποία τις αύξησε κατά 100 εκατομμύρια ευρώ. Όμως, από το έτος 2013 και έπειτα οι τράπεζες διενεργούσαν αισθητά υψηλότερες προβλέψεις.

Επιπρόσθετα, όπως προαναφέρθηκε άλλες τράπεζες διενήργησαν τις υψηλότερες προβλέψεις το 2015 και άλλες το 2016. Το 2015 η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank διενήργησαν προβλέψεις ύψους 12,8 δισεκατομμυρίων ευρώ και 11,8 δισεκατομμυρίων ευρώ περίπου αντίστοιχα. Το 2016 η Τράπεζα Πειραιώς, η Alpha Bank και η Attica Bank διενήργησαν προβλέψεις που διαμορφώθηκαν σε 9,9 δισεκατομμύρια ευρώ, 12,5 δισεκατομμύρια ευρώ και 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα.

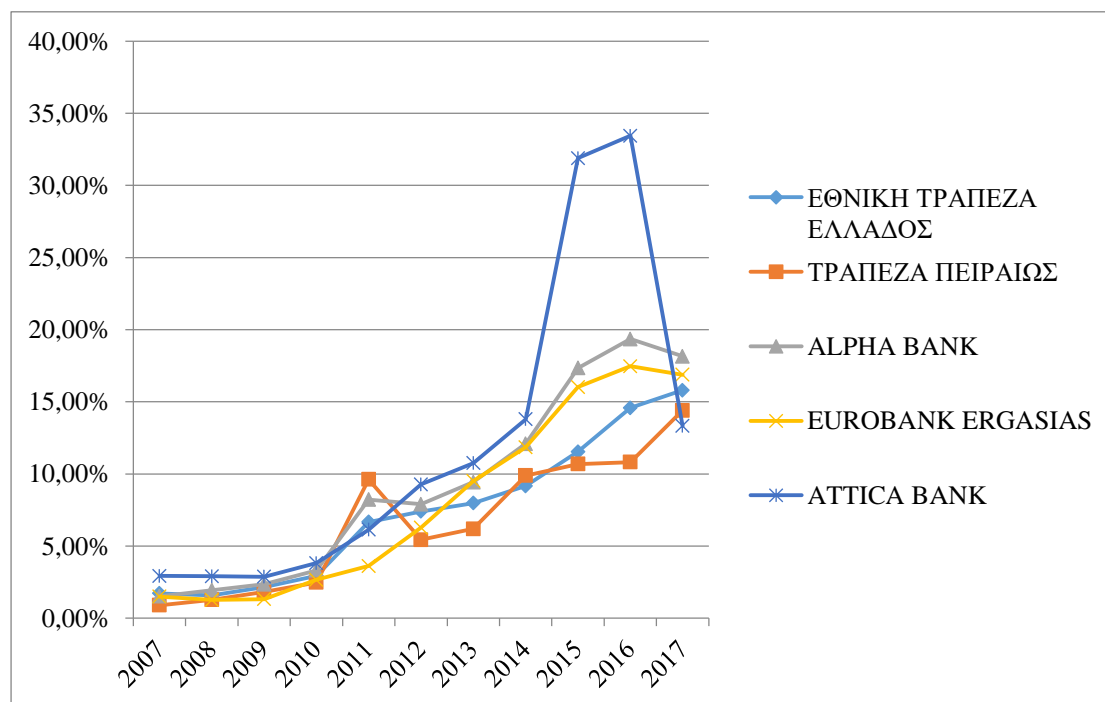
Παρακάτω, στον πίνακα 3.11, εκφράζονται τα ανωτέρω ποσά ως ποσοστά των ενεργητικών των Ομίλων των τραπεζών και η πορεία των ποσοστών αυτών απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.8.

Πίνακας 3.11 Ποσοστά Συσσωρευμένων Προβλέψεων σε σχέση με το Ενεργητικό

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ	1,72%	1,59%	2,16%	2,94%	6,67%	7,41%	7,98%	9,89%	11,54%	14,58%	15,8%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,9%	1,28%	1,83%	2,48%	9,62%	5,44%	6,2%	9,51%	10,69%	10,82%	14,41%
ALPHA BANK	1,53%	1,95%	2,36%	3,32%	8,23%	7,9%	9,43%	12,1%	17,35%	19,35%	18,15%
EUROBANK ERGASIAS	1,5%	1,27%	1,32%	2,67%	3,62%	6,28%	9,51%	11,85%	16,02%	17,47%	16,88%
ΑΤΤΙΚΑ BANK	2,93%	2,91%	2,88%	3,82%	6,14%	9,28%	10,76%	13,8%	31,89%	33,44%	13,33%

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Διάγραμμα 3.8 Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων εκφρασμένες ως ποσοστά των Ενεργητικών των Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Πηγή: Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλων Τραπεζών για τα έτη 2007-2017

Το συμπέρασμα, το οποίο μπορεί να συναχθεί από την πορεία των ανωτέρω ποσοστών, είναι ότι με την πάροδο του χρόνου, οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του Ενεργητικού των Ομίλων των τραπεζών. Ειδικότερα, μολονότι τα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης τα ποσοστά των προβλέψεων σε σχέση με τα Ενεργητικά κυμαίνονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, παρατηρείται μία ως επί το πλείστον αυξητική πορεία, πιο χαρακτηριστική για τις συστημικές τράπεζες. Τα δύο τελευταία υπό μελέτη έτη, 2016 και 2017, αποτελούν κορύφωση για τις περισσότερες τράπεζες, καθ' ότι εντός αυτών παρατηρούνται τα υψηλότερα ποσοστά.

4^ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Οι προβλέψεις απομείωσης της αξίας των δανείων αποτελούν σημαντικό κομμάτι των πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να τις διενεργούν, διότι έτσι μειώνεται ο πιστωτικός κίνδυνος, ο οποίος προκύπτει εάν ο αντισυμβαλλόμενος αθετήσει τους όρους της σύμβασης που έχει συνάψει με το εκάστοτε τραπεζικό ίδρυμα.

Στην Ελλάδα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αποτελούν ένα μείζον ζήτημα τόσο για τις τράπεζες, όσο και για τους υπόχρεους. Λόγω της οικονομικής κρίσης φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις ήρθαν αντιμέτωπα με το φαινόμενο αυτό, εξαιτίας της οικονομικής τους αδυναμίας να αποπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Αντίστοιχα, όπως είναι φυσικό, επηρεάστηκε και ο τραπεζικός τομέας. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, η τράπεζα λειτουργεί σαν μία επιχείρηση. Κύρια έσοδα της επιχείρησης αυτής είναι οι τόκοι από τα δάνεια, τα οποία χορηγεί. Εάν παρουσιάζονται προβλήματα αποπληρωμής των ήδη χορηγηθέντων δανείων, τότε το εκάστοτε τραπεζικό ίδρυμα κωλύεται στη χορήγηση νέων, λόγω της χαμηλής του ρευστότητας. Επόμενο του κωλύματος αυτού, είναι η μείωση των εσόδων του, αλλά και των κερδών του γενικότερα.

Παράλληλα, από την πλευρά των καταθέσεων, η τράπεζα δεν μπορεί να εξασφαλίσει στους ενδιαφερόμενους υψηλά επιτόκια, καθ' ότι δεν έχει την κεφαλαιακή δύναμη που χρειάζεται, λόγω των προαναφερθέντων γεγονότων. Επομένως, δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος, εξαιτίας του οποίου επηρεάζεται η οικονομία εν γένει. Για παράδειγμα, λόγω της σωρείας των χρεών αυτών, τα πιστωτικά ιδρύματα δεν είναι σε θέση να εξυπηρετούν της επιχειρήσεις σε περίπτωση που εκείνες χρειάζονται πιστώσεις. Έτσι, από την πλευρά των οντοτήτων μειώνονται οι επενδύσεις, κάτι που περιορίζει τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και αυτό με τη σειρά του οδηγεί στη χαμηλή ανάπτυξη της οικονομίας.

Για τους λόγους αυτούς, τα τραπεζικά ιδρύματα οφείλουν αρχικά να εξετάζουν ενδελεχώς τον κάθε υποψήφιο δανειζόμενο, είτε είναι φυσικό πρόσωπο, είτε είναι οικονομική οντότητα, προκειμένου να εξασφαλίζουν ότι θα επανεισπράξουν τα κεφάλαια που χορήγησαν, καθώς και τους τόκους αυτών. Ωστόσο, δεν αρκούν μόνο αυτές οι ενέργειες για να αποτρέψουν μελλοντικούς κινδύνους. Οι τράπεζες υποχρεούνται να διενεργούν προβλέψεις, οι οποίες λειτουργούν σαν «μαξιλαράκι ασφαλείας», καθώς είναι αυτά τα κεφάλαια που τους

επιτρέπουν σε περίπτωση μη εξυπηρετούμενων δανείων να απομειώσουν την αξία τους ή αν χρειαστεί να τα διαγράψουν.

Στο προηγούμενο κεφάλαιο, μελετήθηκαν τα επιμέρους στοιχεία των τεσσάρων συστημικών τραπεζών και μίας μη συστημικής τράπεζας. Με τη μελέτη αυτή παρατηρήθηκε ότι με την πάροδο των ετών, οι προβλέψεις παρουσιάζουν αυξητική τάση. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει αυτά που προαναφέρθηκαν. Πριν την οικονομική κρίση, η ανάγκη για τη διενέργεια προβλέψεων ήταν μεν σημαντική αλλά δεν ήταν τόσο έντονη, όσο έγινε την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Τα έτη 2007 έως 2009, οι προβλέψεις είναι αισθητά χαμηλότερες σε σχέση με εκείνες που διενεργήθηκαν από το έτος 2010 και έπειτα. Την ίδια περίοδο αυξήθηκαν και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Όπως άλλωστε αναφέρθηκε στην Ενότητα 2.5, η Ελλάδα είναι η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Όσον αφορά μελλοντικές έρευνες που θα ήταν καλό να διεξαχθούν επί αυτού του θέματος, αυτές θα μπορούσαν να συνίστανται στην ενδεδειγμένη ανάλυση της επιρροής που ασκεί το Δ.Π.Χ.Α. 9 στις προβλέψεις που διενεργούνται από τα τραπεζικά ιδρύματα, καθώς θα είναι πιο εμφανή τα αποτελέσματα της επίδρασης αυτής στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις της χρήσης 2018, καθώς και των επομένων ετών. Επιπλέον, θα ήταν χρήσιμο να γίνει μία σύγκριση μεταξύ της κατάστασης των ελληνικών τραπεζών, όσον αφορά το κομμάτι αυτό, και μίας άλλης ευρωπαϊκής χώρας ή και γενικότερα μία αντιπαραβολή με το μέσο όρο των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Πηγές - Βιβλιογραφία

Πηγές

Bank for International Settlements. *IFRS 9 and expected loss provisioning – Executive Summary*. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.bis.org/fsi/fsisummaries/ifrs9.pdf>

Ernst & Young (2017). *Financial Instruments. A summary of IFRS 9 and its effects*. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Financial_instruments:_A_summary_of_IFRS9_and_its_effects/\\$FILE/ey-ifrs-9-financial-instruments.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Financial_instruments:_A_summary_of_IFRS9_and_its_effects/$FILE/ey-ifrs-9-financial-instruments.pdf)

Price Waterhouse Cooper (2017). *IFRS 9 for banks - Illustrative disclosures*. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.pwc.com/ee/et/home/majaastaaruanded/Illustrative_disclosures_IFRS_9_for_Banks.pdf

European Commission (28/11/2018). *Third Progress Report on the reduction of non-performing loans and further risk reduction in the Banking Union*. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/finance/docs/policy/181128-communication-non-performing-loans_en.pdf

Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.nbg.gr/el/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements>

Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Τράπεζας Πειραιώς διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/financials/financial-statements>

Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Τράπεζας Alpha Bank διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.alpha.gr/el/omilos/enimerosiependuton/oikonomika-stoixeia/oikonomikes-katastaseis-trapezis-kai-omilou>

Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Τράπεζας Attica Bank διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.atticabank.gr/el/investors/investor-financial-results>

Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Τράπεζας Eurobank Ergasias διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/enimerosiependuton/oikonomika-apotelesmata>

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αγγελόπουλος, Π. (2005). *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Αγορές, Προϊόντα, Κίνδυνοι)*. Αθήνα: Σταμούλη

Αποστόλου, Α., (2015). *Ανάλυση Λογιστικών-Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων*. [ηλεκτρονικό βιβλίο] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/3760>

Κόντος, Γ. (2010). *Λογιστική τραπεζών και εταιρειών Leasing & Factoring*. Αθήνα: Διπλογραφία

Μαλινδρέτου, Β. (2000). *Χρηματοοικονομική Ανάλυση, Επενδύσεις*. Αθήνα: Παπαζήση

Μελάς, Κ. (2002). *Εισαγωγή στην τραπεζική και χρηματοοικονομική διοικητική*. Αθήνα: Εξάντας

Παπαδάμου, Σ. & Συριόπουλος, Κ. (2015). *Βασικές αρχές αξιολόγησης επενδύσεων: Χρηματοοικονομική και κοινωνικοοικονομική προσέγγιση*. [ηλεκτρονικό βιβλίο] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/4365>

Ξενόγλωσση

Ahmad, N.H. & Ariff, M. (2007). *Multi-country Study of Bank Credit Risk Determinants*. International Journal of Banking and Finance, Vol. 5, Issue 1, pp. 135-152

Ahmed, A. S., Takeda, C., & Thomas, S. (1999). *Bank loan loss provisions: a reexamination of capital management, earnings management and signaling effects*. Journal of Accounting and Economics, Vol. 28, Issue 1, pp. 1-25.

Anandarajan, A., Hasan, I. & McCarthy, C. (2007). *Use of Loan Loss Provisions for Capital, Earnings Management and Signalling by Australian Banks*. Accounting and Finance, Vol 47, Issue 3, pp. 357-379.

Berger, A. & DeYoung, R. (1997). *Problem Loans and Cost Efficiency in Commercial Banks*. Journal of Banking and Finance, Vol. 21, Issue 6, pp. 849-870.

Bessis, J. (2010). *Risk Management in Banking* (3rd edition). Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.

Bhat, V. (1996). *Banks and income smoothing: An empirical analysis*. Applied Financial Economics, Vol. 6, Issue 6, pp. 505-510.

Bikker, J. & Metzmakers, P. (2005). *Bank provisioning behaviour and procyclicality*. Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, Vol. 15, Issue 2, pp. 141-157.

Bonin, J. & Kosak, M. (2013). *Loan/Loss Provisioning in Emerging Europe: Precautionary or Pro-Cyclical?* (No: 2013-010). Wesleyan University, Department of Economics.

Curcio, D. & Hasan, I. (2015). *Earnings and capital management and signaling: the use of loan-loss provisions by European banks*. The European Journal of Finance, Vol. 21, Issue 1, pp. 26-50

Erdinc, D. & Abazi, E. (2014). *The Determinants of NPLs in Emerging Europe, 2000-2011*. Journal of Economics and Political Economy, Vol. 1, Issue 2, pp. 112-125

Fonseca, A.R. & González, F. (2008). *Cross-country Determinants of Bank Income Smoothing by Managing Loan-loss Provisions*. Journal of Banking and Finance, Vol 32, Issue 2, pp. 217-228.

Healy, P. & Wahlen, J., (1999). *A Review of the Earnings Management Literature and its Implications for Standard Setting*. Accounting Horizons, Vol. 13, Issue 4, pp. 365-383

Kanagaretnam, K., Lobo, G. J., & Yang, D. H. (2005). *Determinants of signaling by banks through loan loss provisions*. Journal of Business Research, Vol. 58, Issue 3, pp. 312-320.

Kilic, E., Lobo, G. J., Ranasinghe, T., & Sivaramakrishnan, K. (2013). *The impact of SFAS 133 on income smoothing by banks through loan loss provisions*. The Accounting Review, Vol. 88, Issue 1, pp. 233-260.

Leventis, S., Dimitropoulos, P. E., & Anandarajan, A. (2011). *Loan loss provisions, earnings management and capital management under IFRS: The case of EU commercial banks*. Journal of Financial Services Research, Vol. 40, Issue 1-2, pp. 103-122.

Lobo, G. (2017). *Accounting Research in banking – A review*. China Journal of Accounting Research, Vol. 10, Issue 1, pp. 1-7.

Louzis, D., Vouldis, A. & Metaxas, V. (2010). *Macroeconomic and bank-specific determinants of non-performing loans in Greece: A comparative study of*

mortgage, business and consumer loan portfolios. Bank of Greece, Working Paper 118

Messai, A. S. & Jouini, F. (2013). *Micro and Macro Determinants of Non-performing Loans*. International Journal of Economics and Financial Issues, Vol. 3, No. 4, pp. 852-860

Ozili, P. (2017). *Bank Loan Loss Provisions Research: A review*. Διαθέσιμο στο: <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/76808/>

Riahi-Belkaoui, A. (2003). *Effects of Earnings Opacity Internationally*. Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.413381>

Shakdwipee, P. & Mehta, M. (2017). *From Basel I to Basel II to Basel III*. International Journal of New Technology and Research (IJNTR), Vol. 3, Issue 1, Pages 66-70

Saurina, J. (2009). *Loan loss provisions in Spain. A working macroprudential tool*. Revistade Estabilidad Financiera of the Bank of Spain, 17, 11-26

Skała, D. (2015). *Saving on a Rainy Day? Income Smoothing and Procyclicality of Loan-Loss Provisions in Central European Banks*. International Finance, Vol. 18, Issue 1, pp. 25-46.